อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

นางทรงหิรัญราช
(สิน เทศชูกลิ่น)

ณ เมรุวัดประยุรวงศาวาส

...๐ พฤษภาคม ๒๕๑๔

อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

นางทรงหิรัญราช

(สิน เทศชูกลิ่น)

ณ เมรุวัดประยุรวงศาวาส

วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๑๔

นางทรงหิรัญราช
(สิน เทศชูกลิ่น)

นามบิดา: นายเอี่ยว แซ่เตียว

มารดา: นางทองอยู่ แซ่เตียว

สามี: ร.อ.ท. ขุนทรงหิรัญราช
(ชื้น เทศชูกลิ่น)

ชาตะ: ธันวาคม ๒๔๓๐

มรณะ: ๗ ธันวาคม ๒๕๑๓

คำนำ

เนื่องในงานฌาปนกิจศพ นางทรงหิรัญราช (สิน เทศชูกลิ่น) มารดาของนายแพทย์ผู้อำนวยการโรงพยาบาลอ่างทอง กำหนดวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๑๔ ณ เมรุวัดประยุรวงศาวาส จังหวัดธนบุรี เจ้าภาพมาติดต่อเพื่อขอหนังสือไปพิมพ์เป็นมิตรพลีในงานนั้น จึงอนุญาตให้พิมพ์หนังสือเรื่อง "บุญสมบุญ" โดยเห็นว่าหนังสือนี้ ไม่เป็นภัยแก่ผู้อ่าน เด็กอ่านได้ ผู้ใหญ่อ่านดี สอนให้ระลึกถึงความดีอันควรกระทำ

ขอกุศลทักษิณานุปทานนี้ จงสำเร็จเป็นปัตตานุโมทนามัย แก่นางทรงหิรัญราช (สิน เทศชูกลิ่น) สมควรแก่คติวิสัยในสัมปรายภพ.

สมเด็จมหาวีรวงศ์

วัดพระเชตุพน

๓๐ เมษายน ๒๕๑๔

บุญสมบุญ

จากคนเกิดเป็นสัตว์

พ้นจากสัตว์เป็นเทพไท

สับสนวนเวียนไป

เพราะกรรมไกไขตามกรรม

เมื่อ เรื่อง กรรม สม กรรม ผ่าน ออก ต้อน รับ การฌาปนกิจศพ เดือนเดียวต้องใช้หนังสือเรื่องนั้นถึง ๑๐,๐๐๐ เล่ม คนนั้นขอต่อ คนนี้ขอแถมจึงต้องทำให้ต้องเขียนเรื่องใหม่ เพราะเรื่องกรรมสมกรรมออกมาตั้งหมื่นเช่นนี้ในเดือนเดียว แม้ใครจะขอพิมพ์อีก รสก็คงชืดลงบ้าง ผู้เขียนพอเห็นหนังสือก็เอือม เพราะมันชินตาและใจ ตั้งแต่ลงมือเขียนแล้ว แม้จะจืดบ้างก็ต้องอ่าน เพื่อตรวจให้รู้ว่ามีอะไรตกหล่นจนเสียความ

บ้าง หนังสือพิมพ์ถ้าเราไม่ได้ตรวจเอง ไว้ใจยากว่าจะเรียบร้อย

หนังสือเรื่อง "กรรมสมกรรม" และ "บุญสมบุญ" นั้น เป็นเรื่องให้เราอ่านชีวิตของเราดู เมื่ออ่านชีวิตของกรรมและบุญแล้ว จะได้ทบทวนดูชีวิตของเราเองว่า ควรจะเป็นชีวิตอย่างไร ความจริงถ้าเราตรวจดูชีวิตของคนทั่ว ๆ ไปแล้ว เราจะรู้สึกว่าตกอยู่ในจำพวกกรรมดีเป็นส่วนมาก คือว่าดีสมควรแก่กรรม คือ เสมอกันบ้าง ต่ำกว่ากันบ้าง สูงกว่ากันบ้าง ไม่แน่นอน เป็นดังนั้นเพราะสัตว์สร้างเหตุไม่เท่ากัน และกรรมนั้นให้ผลสับสนวนเวียนไป มีเรื่องในพระธรรมบทภาค ๘ กล่าวความสับสนของกรรมไว้อย่างน่าคิด เป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงพระอาการตั้งพระหทัยตรัสให้พระภิกษุฟังเรื่องประหลาดนั้น จงตั้งใจอ่านแล้ววิจารต่อไปดังนี้

สมัยหนึ่ง พระพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ พระเวฬุวันกรุงราชคฤห์ เช้าวันหนึ่งเสด็จไปโปรดสัตว์ มีพระ-

อานนท์เป็นปัจฉาสมณะตามเสด็จด้วย ทอดพระเนตรเห็นลูกสุกรตัวหนึ่ง ได้ทรงทำการยิ้มให้ปรากฏขึ้น

เมื่อพระพุทธเจ้าทรงทำอาการยิ้มนั้น พระอานนท์ได้เห็นประภามณฑลเปล่งปลั่งอยู่ที่พระโอษฐ์ จึงทูลถามเหตุที่ทรงยิ้มแย้มนั้นว่า พระพุทธเจ้าข้า อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นปัจจัย ให้พระองค์ทรงทำยิ้มแย้ม

พระศาสดาตรัสแก่พระอานนท์ว่า อานนท์เธอจงดูสุกรนั้น พระอานนท์ทูลว่าพระเจ้าข้า ข้าพระองค์เห็นแล้ว

พระพุทธเจ้าตรัสว่า ลูกสุกรตัวนั้น ในศาสนาของพระกกุสันธะ ได้เกิดเป็นแม่ไก่อยู่ใกล้โรงอาหารหลังหนึ่ง แม่ไก่นั้นได้ฟังเสียงธรรมของพระโยคาวจรรูปหนึ่ง ผู้สาธยายพระวิปัสสนากรรมมัฏฐานอยู่ มันกำหนดใจตามเสียงธรรมนั้น ครั้นจุติจากชาติเป็นแม่ไก่ไปบังเกิดในราชสกุลเป็นพระราชธิดา ทรงพระนามว่าอุพพรี

ความตรงนี้แสดงว่า พระโยคาวจร เจริญวิปัสสนากรรมมัฏฐานโดยวิธีสาธยาย คือว่าดัง ๆ กำหนดใจฟังเสียงที่กล่าว หรือกำหนดใจกล่าวคำบริกรรมตามวิธีการของพระกรรมมัฏฐาน

ในกาลต่อมา วันหนึ่งเข้าห้องสุขา เห็นหมู่หนอนในห้องสุขานั้นเกิดปุพพสัญญา คือความสำคัญว่าหนอนเกิดขึ้น ได้ธรรมสังเวชอันเป็นเหตุให้ได้ปฐมฌาณ ตายจากชาติเป็นพระราชธิดานั้นไปเกิดในภูมิชั้นสูง คือพรหมโลก ครั้นจุติจากพรหมโลกแล้ว ก็เลื่อนลอยไปด้วยอำนาจคติจากชาตินั้น ๆ มาบังเกิดในกำเนิดสุกร ในบัดนี้ เราเห็นเหตุนี้ จึงทำการยิ้มให้ปรากฏขึ้น

เป็นเรื่องประหลาดของคติเมื่อเวลาจะตาย ยังเกิดถึงพรหมโลก แล้วเกิดตายวนเวียนไปมาเกิดเป็นสุกรได้ ท่านว่าเพราะความสับสนของคติ อันภูมิที่เกิดของสัตว์นั้นท่านกล่าวไว้ว่ามี ๓ ชั้น คือ

๑. เหฏฐิมภูมิ ภูมิชั้นต่ำ ได้แก่อบาย ๔ คือ
นรก เปรต อสุรกาย สัตว์เดียรฉาน

๒. มัชฌิมภูมิ ภูมิที่เกิดชั้นกลาง ได้แก่สวรรค์ทุกชั้น และมนุษย์

๓. อุปริมภูมิ ภูมิที่เกิดชั้นสูง ได้แก่พรหมโลกทุกชั้น

สัตว์จะเกิดภูมิไหน แล้วแต่คติจะปรากฏให้ไป ท่านพรรณนาไว้ว่า สัตว์เมื่อใกล้จะดับจิต ได้ทำกรรมใดไว้ เป็นบุญหรือเป็นบาปก็ตาม กรรมนั้นจะปรากฏเป็นภาพให้เห็น คือเห็นว่าตนกำลังทำกรรมนั้นอยู่ ภาพที่ปรากฏนั้นเป็นกรรมนิมิต ถ้าเป็นกรรมนิมิตที่ดี ตนพอใจ เกิดความยินดี ดวงใจก็ผ่องใสด้วยโสมนัส ภาพกรรมนิมิตนั้นหายไป กรรมคติจะปรากฏให้เห็น เช่นเห็นวัดวาอาราม เห็นปราสาท เห็นวิมาน หรือครูอาจารย์ สมณะผู้ทรงศีล จิตเลื่อมใส คติกรรมแสดงว่าจะไปดี เกิดในที่มีความสุข

ถ้าเห็นว่าตนกำลังทำกรรมไม่ดี เช่น เห็นว่าตนกำลังทำกรรมชั่วอยู่ ภาพที่ปรากฏนั้นเป็นกรรมนิมิต

แล้วหายไป คติกรรมจะปรากฏเช่นเห็นกองไฟ เห็นศาสตราวุธ เหล่านี้เป็นต้น ดวงใจเศร้าหมอง เกิดความหวาดเสียวทุรนทุราย คติกรรมแสดงว่าไปไม่ดี เพราะจิตเศร้าหมอง ตายลงก็ไปเกิดในที่ไม่มีความสุข

พระราชธิดาอุพพรีเคลื่อนจากพรหมโลก เกิดเป็นชาติต่าง ๆ และมาเกิดเป็นสุกร เมื่อเวลาจุติคติกรรมไม่ดีที่เคยทำไว้มาปรากฏ เหนี่ยวลงจากพรหมโลก วน-เวียนไปหลายชาติ ในที่สุดมาเกิดในท้องหมู อำนาจกรรมสับสนอย่างนี้น่าอนาถใจ

พระภิกษุมีพระอานนท์เป็นประธาน ได้ฟังเรื่องนั้นแล้ว เกิดความสังเวชใจอย่างใหญ่หลวง พระศาสดาทรงยังความสลดใจให้เกิดแก่พระภิกษุเหล่านั้นแล้ว ทรงประกาศโทษของราคะตัณหา ประทับยืนระหว่างถนนนั้นแล ได้ทรงภาษิตคาถาสอนภิกษุทั้งหลายว่า

ต้นไม้แม้ถูกตัดแล้ว
ในเมื่อรากไม่มีอันตรายมั่นคงอยู่

ย่อมงอกได้อีก ฉันใด
ความทุกข์นี้ เมื่อตัณหานุสัย
อันใคร ๆ ยังกำจัดไม่ได้
ก็ย่อมบังเกิดขึ้นได้ ฯลฯ

เพราะฉะนั้น ภิกษุ เมื่อหวังวิราคธรรมแก่ตน ควรบั่นเทาตัณหา เครื่องกระทำความสะดุ้งนั้นเสีย

เรื่องนี้พระพุทธเจ้า น่าจักทรงยกตัวอย่างความสับสนของกรรม ให้แก่ภิกษุทั้งหลาย ตรัสแก่พระอานนท์ว่า ลูกสุกรที่เธอเห็นนั้น ตถาคตรู้กำพืดตั้งแต่เกิดมา คือเริ่มแต่ศาสนาพระกกุสันธะ โดยลำดับมาจนถึงศาสนานี้ คือ เสวยกรรมอยู่ในโลก ชั่ว ๔ พุทธันดร เริ่มแต่ศาสนาพระกกุสันธะ พระพุทธโกนาคมะ พระพุทธกัสสปะ และพระพุทธโคดมของเรานี้

เมื่อพระพุทธโคดม เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว พระพุทธศาสนาเคลื่อนจากอินเดีย ไปประดิษฐานมั่นคงในประเทศลังกาแล้ว สุกรตัวที่พระพุทธเจ้าตรัสถึงนั้น

จุติจากชาติเป็นสุกรนั้น ไปเกิดเป็นราชธิดาในสุวรรณภูมิ

จุติจากชาตินั้นแล้ว ไปเกิดเป็นราชธิดาในกรุง-พาราณสี

จุติจากชาตินั้นแล้ว ไปเกิดในเรือนพ่อค้าม้าที่ท่าสุปปารกปัฏฏนะ

จุติจากชาตินั้นแล้ว ไปเกิดในเรือนนายเรือ ที่ท่าคาวิระปัฏฏนะ

จุติจากชาตินั้นแล้ว ไปเกิดในเรือนของผู้ยิ่งใหญ่ใน อนุราชปุระ

จุติจากชาตินั้นแล้ว ไปเกิดเป็นลูกสาวของกุฎุมพีชื่อสุมนะ ในบ้านเภทกันตคาม ทิศทักษิณของอนุราธปุระ มีนามว่าสุมนา

ครั้งนั้น บิดาของนางสาวสุมนา เมื่อบ้านนั้นประชาชนอพยพไปหมดแล้ว ตนเองได้พาครอบครัวไปอยู่ที่ทีฆวาปีรัฐ อาศัยอยู่ในหมู่บ้านมหามุนี ในทีฆวาปี-รัฐนั้น อำมาตย์ของเจ้าทุฏฐคามณีชื่อว่า ลกุณฏกะยอ-ติมพระมีกิจไปถึงบ้านมหามุนีนั้น พบนางสาวสุมนาเข้า

จึงจัดการขอทำการมงคลสมรส ทำพิธีใหญ่โต แล้วนำมาอยู่บ้านมหาปุณณคาม

ครั้งนั้นพระมหาอดุลตเถระ มีปกติอยู่ ณ มหาวิหาร โกฏิบรรพรต เที่ยวไป โปรดสัตว์ ยัง หมู่ บ้านมหาปุณณะ เห็นนางสุมนานั้นเข้า จึงพูดกับภิกษุทั้งหลายว่า

"อาวุโส ลูกสุกร ได้ถึงความเป็นภรรยาของมหาอำมาตย์ ลกุณฏกอติมพระ น่าอัศจรรย์จริงหนอ"

นางสุมนาได้ยินคำนั้น ภพในอดีตปรากฏ กลับได้ญาณระลึกชาติได้ คือ เห็นการเกิดของตนเป็นมาด้วยอาการอย่างไร โดยลำดับ ๆ ดังกล่าวแล้ว ขณะนั้นเกิดความสลดใจยิ่งนัก อ้อนวอนสามีออกบวชในสำนักปัญจพลกเถรี โดยขบวนพิธีกรรมอันยิ่งใหญ่ ต่อมาได้ฟังมหาสติปัฏฐานสูตร ดำรงอยู่ในโสดาปัตติผล

ภายหลังเมื่อปราบคนทมิฬเรียบร้อย สุมนาเถรี ได้ไปสู่เภทกันตคาม อันเป็นบ้านนิวาสถานที่อยู่ของมารดาบิดา เมื่ออยู่ในบ้านนั้น นางได้ฟังอาสีวิสูปมสูตร ในกัลลกมหาวิหาร สำเร็จพระอรหัตผล นางได้บำเพ็ญสมณธรรมอยู่สมควรแก่อายุเพียงไร

สุมนาเถรีนั้น ถูกนางภิกษุณีถามเหตุการณ์ที่ทำให้ต้องออกบวช จึงกล่าวประวัติทั้งหมดแก่นางภิกษุณี-สงฆ์โดยลำดับติดต่อกัน ครั้นมาสนทนาธรรมกับพระ-มหาติสสเถระ ผู้กล่าวบทธรรมเจ้าสำนักมณฑลวาราม ในท่ามกลางภิกษุสงฆ์กล่าวว่า

เมื่อชาติก่อนข้าพเจ้าจุติจากกำเนิดมนุษย์ ไปบังเกิดเป็นแม่ไก่ ถูกนกเหยี่ยวเฉียวศีรษะขาด แล้วไปเกิดในเมืองราชคฤห์ ในสำนักปริพาชิกา ตายไปบังเกิดอยู่ในภูมิปฐมฌาน จุติจากชาตินั้นไปบังเกิดในสกุลเศรษฐี มีชีวิตอยู่ไม่นานนัก ตายจากชาตินั้นไปเกิดเป็นสุกรอีก จุติจากชาตินั้นไปบังเกิดในสุวรรณภูมิ จุติจากชาตินั้นไปบังเกิดที่สุปปารกปัฏฏนะ จุติจากชาตินั้นไปบังเกิดที่ควีรปัฏฏนะ จุติจากชาตินั้นไปบังเกิดที่

อนุราธบุระ จุติจากชาตินั้นไปบังเกิดที่เภทกันตามได้อัตตภาพไม่สม่ำเสมอกัน บัดนี้เกิดในชาติอุกกฤษฐ คือ เกิดชาติสุดท้าย พวกท่านทั้งหลาย ยังกุศลให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาทเถิด

นางสุมนาเถรี แสดงอดีตประวัติของตน ยังความสลดใจให้เกิดแก่บริษัท ๔ เป็นอันมาก แล้วดับขันธปรินิพพาน

เรื่องสุกรนี้ พระพุทธเจ้าทรงทราบว่า เคยเกิดเป็นแม่ไก่ อาศัยอยู่ใกล้หอฉัน ได้ยินเสียงธรรมที่โยคาวจรท่านเจริญกรรมฐานด้วยวาจา คงเกิดความเลื่อมใส ตายไปเกิดเป็นพระราชธิดา มีพระนามว่าอุพพรี ผลแห่งความทำใจให้เลื่อมใสในเสียงธรรมอำนวยให้ต่อจากชาตินั้นก็ควรจะเข้าสู่ภูมิที่ดีอีก แต่ตรงกันข้าม คงเป็นเพราะกรรมเก่าที่ได้ทำไว้ ถึงคราวจะให้ผลก็ฉุดลากไปเกิดในภูมิที่ต่ำอีก เป็นเรื่องของกรรมที่ทำไว้ นางสุมนาเถรี ได้แจ้งประวัติในอดีตชาติของตนแก่ภิกษุสงฆ์ และภิกษุณีสงฆ์ได้รับทราบ จะนำออก

ประกาศแก่พุทธบริษัทและชาวโลก เพื่อรักษาตนให้พ้นเวรภัย และได้กำชับสั่งเป็นคำสุดท้าย อปฺปมาเทน สมฺปาเทถ

จากคนเกิดเป็นสัตว์
พ้นจากสัตว์เป็นเทพไท
สับสนวนเวียนไป
เพราะกรรมไกไขตามกรรม.

คนดีเห็นดีเขา
น้อมใจเอาเป็นของตน
เริ่มสร้างทางกุศล
เพื่อผลที่เห็นดี

อันคนเรานั้นจะดีได้ ต้องอาศัยความรอบคอบสังเกตดู จะไปที่ไหน จะนั่งที่ไหน ในที่ใด ๆ ในสมาคมใด ๆ เราต้องเอาใจสังเกตดู เมื่อเห็นสิ่งใดดีใครมีมรรยาทดี ใครนุ่งห่มเรียบร้อย คอยกำหนดจำเพื่อนำมาปรับปรุงตัวเราเองให้เข้ากับเหตุการณ์ได้

คนที่ไม่เคยสังเกต ย่อมทำอะไรพลั้งพลาดเสมอ เช่น เวลาเข้าสมาคมเมื่อเป็นหัวหน้า ปฏิบัติหน้าที่ไม่ไม่ถูกต้อง บางคนอ่านรายงานไม่น่าฟัง ทั้งนี้ เมื่อตนไปในงานใด ไม่เคยสังเกตว่าทำอย่างไร อ่านอย่างไรน่าฟังอย่างไร และก็ควรคิดว่า เมื่อถึงคราวของเราเข้าบ้าง เราจะอ่านอย่างไรจึงจะน่าฟัง เตรียมตัวและ

เตรียมใจว่า แม้ว่าโอกาสเช่นนั้นจะไม่มีมากไม่เสียหายอะไร เมื่อเราทำตัวให้ถึงอยู่เสมอ เราอาจทำได้ดีที่สุดที่จะทำได้ ในสิ่งที่เราคิดล่วงหน้าไว้

ในงานกุศลแม้แต่จุดธูปแล้วปักลง บางคนก็ทำไม่งาม การทำนั้นดีแต่ไม่งาม กล่าวคือปักธูปไม่ตรงบ้าง เอนมากไปบ้าง บางคนปักลงกระถางธูป เอนจนขี้ธูปร่วงลงนอกกระถาง ดูเถอะกระถางธูปออกใหญ่โต ปักให้ขี้ธูปร่วงลงนอกกระถางได้ นี้เป็นนิสัยของคนมีความคิดน้อย

ได้พบสุภาพบุรุษผู้หนึ่ง ที่บ้านเขาทำบุญเลี้ยงพระในวันเกิด เมื่อเขาจุดธูปบูชาพระ เขาปักธูปทีละดอก ๆ ปักห่างกันพอควร คือแต่ละดอก ๆ นั้นห่างกันประมาณครึ่งนิ้วฟุต ปักตรงทุกดอก และตรงกลางกระถางธูปด้วย เครื่องบูชาสะอาดเรียบร้อย ถามดูเพื่อเป็นความรู้ว่า คุณบวชในสำนักไหน ใครสอนให้ปักธูปอย่างนั้น เขาตอบว่า เห็นสมเด็จอุปัชฌาย์ทำอย่างนั้น จดจำมาใช้บ้าง ไม่เคยมีใครถามผมอย่างนี้เลย

ถามว่า ท่านเคยแนะนำหรือ ฯ

สุภาพบุรุษนั้นตอบว่า สมเด็จอุปัชฌาย์ ท่านพูดรวม ๆ เวลาหลังจากทำวัตรแล้วในพระอุโบสถ โดยท่านแนะนำว่า เข้าโบสถ์ต้องดูพระประธาน จำลักษณะให้แม่น เวลานั่งว่าง ๆ ให้ทำใจกำหนดที่พระพุทธรูป มองด้วยใจให้เห็นชัดแล้วบริกรรมพระพุทธคุณ หรือพระธรรมคุณ หรือพระสังฆคุณ อย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ เพราะป้องกันใจไม่ให้ฟุ้งซ่านด้วยอารมณ์ของโลก ท่านแนะนำว่า ดูเครื่องบูชาเขาตั้งอย่างไร จัดดอกไม้อย่างไร มีระเบียบดีหรือไม่ วางเทียนอย่างไร ปักธูปอย่างไร ท่านแนะนำให้ดู พระสงฆ์องค์ใดมีมรรยาทสงบเสงี่ยมเรียบร้อย จำไว้เอาไปปฏิบัติตาม เวลาวันธรรมสวนะ ดูพระท่านแสดงธรรม ท่านทำอย่างไร ว่าอย่างไร ตั้งใจกำหนดจดจำ เมื่อเวลาฟังธรรมต้องนั่งเรียบร้อย ตั้งกายตรง ดำรงสติเมื่อจะฟังพนมมือฟังจนกว่าจะจบ จะเป็นใครเทศน์ก็ต้องพนมมือเหมือนกัน การพนมมือนั้น คือ การเคารพธรรม

แล้วมองดูหมู่อุบาสก อุบาสิกา ดูมรรยาท ดูความสะอาดในการแต่งกาย ดูความสงบใน การฟังธรรม

เวลาปักธูปบูชาพระ ผมเห็นท่านปักห่าง ๆ กัน ผมเห็นก็ชอบใจ การปักธูปห่าง ๆ และปักตรงอย่างอย่างนั้น ถ้าไม่ตั้งใจทำอย่างนั้นไม่ได้ เมื่อเห็นแล้วกำหนดใจว่า จะทำอย่างนั้นบ้าง เมื่อมีโอกาสก็ทำทีเดียว ฝึกหัดให้เป็นนิสสัย นึกแปลกใจมานานแล้ว โต๊ะที่บูชามีรอยธูปหล่นลงไหม้ เป็นเส้นไปขนาดยาวของก้านธูปที่หล่นลง มีรอยไหม้หลายแห่ง เนื่องด้วยก้านธูปหักหล่นลง การเป็นเช่นนั้นเกิดเพราะปักก้านธูปติดกันหมด ก้านธูปหลาย ๆ ดอกปักรวมติดกันนั้น มีบางก้านที่ไม่ติดไฟ ถูกก้านธูปที่ติดไฟแล้วลามลงมาข้างล่างไหม้ก้านที่ไม่ติดไฟครึ่ง ๆ กลาง ๆ หักหล่นลงมาข้างล่าง กระเด็นไปถูกฝาหรือเครื่องนุ่งห่มเป็นไฟลุกขึ้น ถึงกับไหม้บ้านบ้างก็มี เพราะก้านธูปอันเดียวนั่นเอง ถ้าเราปักห่าง ๆ สักครึ่งนิ้ว ก้านธูปจะไม่หักหล่นลงมาไหม้บ้านได้เลย การเห็นการทำดีของผู้อื่นแล้วนำมาปฏิบัติ ย่อมเป็นความเจริญของใจเกิดแก่การได้เห็น

สิ่งที่เราได้เห็นทางตา เป็นทัศนศึกษาทางตา ที่ได้ยินทางหูเป็นโสตศึกษ ทางหู เป็นความดีที่ควรใส่ใจ

คนดีที่เห็นผู้อื่นทำดีหรือได้ดี ตนเองพยายามจะเป็นเช่นนั้นบ้าง เพราะเกิดความเลื่อมใสในความรู้ของผู้อื่น หรือเห็นผู้อื่นได้ดีก็เลื่อมใส ปรารถนาจะเป็นคนดีเช่นนั้นบ้าง ไม่มีจิตอิจฉาความดีของผู้อื่น ดังเรื่องที่ปรากฏในพระธรรมบท ภาค ๘

ความพิสดารว่า ในศาสนาพระพุทธเจ้า ทรงพระนามว่า ปทุมุตตระ กุลบุตรผู้หนึ่ง เห็นสมเด็จพระบรมศาสดาจารย์ ตั้งพระภิกษุรูปหนึ่งไว้ในฐานะที่ยอดเยี่ยมกว่าภิกษุทั้งหลาย ผู้ได้ทิพพจักษุในท่ามกลางพุทธบริษัท ๔ ตนปรารถนาจะได้คุณสมบัติเช่นนั้นบ้าง จึงจัดการถวายทาน ๗ วัน แก่พระภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ครั้นแล้ว ตั้งความปรารถนาว่า

“พระพุทธเจ้าข้า แม้ข้าพระองค์ พึงเป็นผู้เลิศกว่าพระภิกษุผู้ได้ทิพพจักษุ ในศาสนาของพระพุทธเจ้าพระองค์หนึ่ง ในอนาคตกาล”

สมเด็จพระบรมศาสดา ทรงตรวจดูกาลถึงแสนกัปป์ ทรงทราบว่าความปรารถนาของกุลบุตรนั้นจะสมปรารถนา จึงทรงพยากรณ์ว่า ในที่สุดแห่งแสนกัปป์จากกัปป์นี้ไป ท่านจะเป็นเอตทัคคสาวก เลิศกว่าพระภิกษุผู้ได้ทิพพจักษุทั้งหลาย และจะมีนามว่า อนุรุทธัตเถระ

คำพยากรณ์นั้น กุลบุตรนั้นจักได้ในศาสนาพระปทุมุตตระ เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า คนมีปัญญานั้น เมื่อเห็นใครได้ดีมีฐานะ และมีเกียรติ ไม่มีใจริษยาความดีของใครผู้ใด เมื่อตนปรารถนาเป็นเช่นนั้น ก็พยายามสร้างคุณงามให้เกิดขึ้นในตน เช่น เห็นคนทำการค้ารวยทรัพย์ ก็พยายามสร้างตนเพื่อเป็นอย่างนั้น ค่อย ๆ ประกอบการค้าแต่น้อย ๆ แล้วขยายให้โตขึ้น ทำให้มากขึ้น ด้วยความเพียรพยายามและอดทน เห็นคนมีที่ดินประกอบอาชีพ ก็พยายามหาแผ่นดินเพื่อทำประโยชน์ให้มากขึ้น ด้วยความหมั่นความอดทนเช่นเดียวกัน

เห็นใครผู้ใดมีความรู้ ตนพยายามเล่าเรียนศึกษาด้วยความพยายาม ทำตนให้มีศีลธรรม คนลักษณะนี้ย่อมสร้างฐานะของตนได้ดีด้วย เพราะคนมีปัญญาย่อมรู้สึกตัวเสมอว่า สิ่งทั้งหมดจะเกิดมีแก่ตนได้ ต้องอาศัยความพยายามของตน มิใช่เพียงแต่นึกเอาแล้วได้มา ต้องใช้เวลาแสวงหา ต้องใช้ปัญญาพิจารณาเหตุผล

กุลบุตรนั้นรู้ว่า ความเป็นอัคคสาวกชั้นเอตทัคคะนั้น ต้องได้ด้วยการบำเพ็ญศีลธรรม แม้การประกอบอาชีพก็เช่นเดียวกัน ต้องสร้างคุณสมบัติ มีความหมั่นความอดทนให้เกิดแก่ตน จึงจะได้ผลที่ปรารถนา กุลบุตรนั้นได้รับคำพยากรณ์ดังนั้น รู้สึกตนว่าเหมือนจะได้สมบัตินั้นในวันพรุ่งนี้ คำว่า แสนกัปป์ ตามคำพยากรณ์นั้นเป็นเวลาเล็กน้อย ตนก็ดำรงอยู่ในศีลธรรมเสมอมา เมื่อพระพุทธปทุมุตตระ เสด็จดับขันธปรินิพพานแล้ว ได้กระทำการบูชาด้วยประทีป คือกระทำประทีปมีด้ามมากกว่าพันดวง ล้อมพระเจดีย์ทองถวายเป็นพุทธบูชา ท่องเที่ยวไปในสังสารวัฏ เกิดเป็นเทพยดาบ้าง เป็นมนุษย์บ้าง เป็นเวลาถึงแสนกัปป์

ในภัทรกัปป์นี้ มาเกิดเป็นคนเข็ญใจในเมือง พาราณสี มีนามว่า อันนภาระ อาศัยสุมนเศรษฐีอยู่เลี้ยงชีวิต โดยเป็นคนเกี่ยวหญ้าบ้าง หาบหญ้าบ้าง คนที่สันดานดีนั้น จะเกิดในสกุลใด ก็นิยมทำความดีอยู่เสมอ แม้จะเกิดเป็นคนใช้ของสุมนเศรษฐี ก็สนใจในการสร้างความดี ตามปกติสุมนเศรษฐีก็เป็นคนใจบุญบริจาคมหาทานด้วยเมตตาจิตอยู่เสมอ ๆ

วันหนึ่งเวลาเช้า นายอันนภาระได้พบพระปัจเจกพุทธเจ้า ดีใจมาก นิมนต์ให้ท่านรออยู่ ตนวิ่งไปบ้านเพื่อจัดหาอาหารมาใส่บาตร ครั้นทราบว่ามีอาหารพอจะทำบุญได้ จึงกลับมารับบาตร พระปัจเจกพุทธะ นำไปสู่บ้าน ด้วยความเบิกบานใจ คิดว่า เมื่อต้องการทำทาน แต่ไม่มีของจะทำบุญ บางคราวของทำบุญมีอยู่ แต่ไม่มีปฏิคาหกจะรับทาน วันนี้เราพบปฏิคาหกด้วย ของทำบุญก็มีด้วย นับว่าเป็นบุญลาภของเราอย่างยิ่ง เขาปลื้มใจตามวิสัยของคนดี ที่มีอารมณ์เป็นบุญเป็นกุศล ถึงบ้านเอาอาหารใส่บาตร แล้วนำกลับไปถวายพระปัจ-

เจกพุทธะ ตั้งความปรารถนาว่า เพราะทานนี้ ขอความขัดสนอย่าได้มีแก่เราทุกภพทุกชาติ คำว่า "ไม่มี" นั้นอย่าได้มีแก่เราเลย

พระปัจเจกพุทธะ กล่าวคำอนุโมทนาแล้วหลีกไป เทวดาผู้สิงอยู่ที่กำพูฉัตรของสุมนเศรษฐี ปลื้มใจที่คนยากจนได้บริจาคทานเช่นนั้น คิดเห็นว่าคนยากจนสนใจในการบำเพ็ญกุศลอย่างนี้ น่าอนุโมทนา ไม่สามารถจะสงบอยู่ได้ จึงกล่าวคำยกย่องว่า ทานที่จัดเป็นปรมะอันบุรุษยากจน ได้ถวายไว้ดีแล้วในพระปัจเจกพุทธะชื่ออุปริฏฐะ กล่าวดังนั้นแล้ว ให้สาธุการขึ้น ๓ ครั้ง เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า อันคนทำความดีนั้น เมื่อมนุษย์มองไม่เห็น เทวดาย่อมมองเห็น และอนุโมทนา

ความดีเทพยดามนุษย์อนุโมทนา
ความชั่วเทพยดามนุษย์สาปแช่ง

เศรษฐีถามว่า เราให้ทานตลอดกาลเท่าไรมาแล้ว ท่านไม่เห็นหรือ เพิ่งเห็นวันนี้แลหรือ

เทพยดา เราให้สาธุการเพราะปรารภทานของท่านก็หาไม่ แต่เราเลื่อมใสทานที่อันนภาระบุรุษถวายพระอุปริฏฐะ เราจึงอนุโมทนาสุมนเศรษฐีคิดว่า เราจะเอาทานของอันนภาระมาเป็นของเราให้ได้ ครั้นได้โอกาสจึงพูดว่า ได้ข่าวว่าเธอถวายบิณฑบาตแก่พระปัจเจกพุทธะ เราพอใจในทานนั้น เราจะให้ทรัพย์แก่เธอกหาปนะ ๑ ขอเธอจงให้ทานนั้นแก่เราเถิด อันนภาระบุรุษไม่ยอมให้ เศรษฐีประมูลจำนวนขึ้นถึงพันกหาปนะ นายอันนภาระก็ไม่ยอมให้

เศรษฐีเปลี่ยนอุบายใหม่ พูดว่า ถ้าอย่างนั้นเราขอส่วนบุญในทานนั้นบ้าง แล้วจะรางวัลแก่เธอพอสมควร นายอันนภาระพูดว่า ถ้าอย่างนั้นเราจะไปปรึกษาพระปัจเจกพุทธะก่อน ว่าแล้วก็วิ่งไปหาพระปัจเจกพุทธะ กล่าวว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า สุมนเศรษฐีเขาจะให้ทรัพย์พันหนึ่ง เขาขอส่วนบุญในบิณฑบาตของพระผู้เป็นเจ้า ข้าพเจ้าจะทำอย่างไร ?

พระอุปริฏฐะ ท่านอุปมาให้ฟังว่า ในหมู่บ้านมีตั้งร้อยสกุล เรือนหลังหนึ่งมีดวงไฟ ชาวบ้านตั้งร้อยคน

เอาเชื้อเพลิงให้ชุ่มด้วยน้ำมัน แล้วมาต่อไปจากดวงไฟนั้น ไฟดวงเดิมจะหมดสิ้นไปหรือยังมีอยู่

อันนภาระตอบว่า ไฟดวงเดิมยังมีอยู่ไม่หมดไป มีแต่จะได้แสงสว่างมากขึ้น

พระอุปริฏฐะกล่าวว่า "ฉันใดก็ฉันนั้น เมื่อท่านให้ส่วนบุญแก่สุมนเศรษฐีแล้ว บิณฑบาตของท่านก็เป็น ๒ ส่วน คือส่วน ๑ เป็นของท่าน อีกส่วน ๑ เป็นของเศรษฐี ให้ส่วนบุญแก่ผู้อื่นมีประมาณเท่าใด บุญมีประมาณเท่านั้น ย่อมเจริญไพบูลย์ขึ้น"

เมื่ออันนภาระบุรุษ ได้รับคำแนะนำเช่นนั้น เกิดความปลื้มใจ รีบไปหาสุมนเศรษฐี ขอแบ่งส่วนกุศลให้ สุมนเศรษฐีปลื้มใจยิ่งนัก อนุโมทนาส่วนบุญแล้วขอมอบเงิน ๑๐๐๐ กหาปนะ แก่นายอันนภาระด้วยความขอบคุณที่แบ่งส่วนบุญให้

นายอันนภาระไม่ยอมรับ บอกว่า ไม่ได้ขาย ขอมอบให้ด้วยศรัทธาปสาทะ เศรษฐีตอบว่า เราไม่ได้ซื้อบุญของท่าน แต่เรามอบเงินให้ด้วยศรัทธาปสาทะเช่น

เดียวกัน นายอันนภาระก็จำใจรับเงิน ๑๐๐๐ นั้น เศรษฐีจึงปลูกเรือนให้นายอันนภาระอยู่ใกล้ ๆ กัน และแบ่งสมบัติให้ใช้ บอกว่า ต่อไปนี้ไม่ต้องทำงาน สมบัติของเรามีอย่างไร มาขนเอาไปใช้ ต่อไปนี้เราอย่าเป็นบ่าวเป็นนายกันเลย ขอให้เราเป็นสหายกันเถิด

พระมหากษัตริย์ทรงทราบข่าวนั้น ทรงพอพระทัยยิ่งนัก จึงพระราชทานสมบัติ และฉัตรตำแหน่งเศรษฐีแก่นายอันนภาระนั้น เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า คนทำทานด้วยความบริสุทธิ์ แก่ท่านผู้มี กาย วาจา ใจ บริสุทธิ์ ย่อมได้รับผลของบุญทันตาเห็น สุมนเศรษฐีมีเงินมากให้ทานเสมอ ไม่เดือดร้อนอะไร เพราะมีฐานะจะทำได้ เป็นความดีที่ควรกระทำ ส่วนนายอันนภาระ เป็นคนเข็ญใจ เสียสละอาหารเช้าของตน ถวายแก่พระอุปริฏฐะผู้มาบิณฑบาต ตนรู้อยู่ว่าเมื่อใส่บาตรแล้ว ตนเองจะต้องอดอาหารมื้อ ๑ คือไม่มีกินต่อไป เพราะความยากไร้ของตน แม้ยากจนก็เสียสละทำบุญ ด้วยเห็นผลของการบริจาค ทำบุญอย่างนี้ ย่อมได้รับอานิสงส์แรงมาก คนเราทุกคนเมื่อทำบุญแล้ว คอยสังเกตจะทราบด้วย

ตนเองว่า ผลของบุญจะอำนวยให้อย่างประหลาด เช่น มีความยากแค้นก็มีคนสงสาร ถึงคราวขัดข้องก็มีคนอุปการะให้ลุล่วงไปจนได้ ผู้ทำความดีจะได้ผลมากเพราะเจตนา ๓ ประการ คือ

ปุพฺพเจตนา	เจตนาก่อนบริจาค
มุญฺจนเจตนา	เจตนาเวลาบริจาค
อปราปรเจตนา	เจตนาเมื่อบริจาคแล้ว

ก่อนบริจาคก็มีความยินดี เวลาบริจาคก็ปลื้มใจ บริจาคแล้ว ใจก็ผ่องใส เจตนา ๓ ประการนี้ทำให้บุญที่ทำมีผลดี

ทั้ง ๒ สหายประกอบการกุศล ตราบเท่าสิ้นชีวิต เมื่อดับจิตก็เข้าสู่ภพที่ดีมีความสุข ท่องเที่ยวไปในสังสารวัฏตามบุญกรรม ครั้นถึงพุทธุปบาทศาสนานี้ มาบังเกิดในสกุลศักยะ กรุงกบิลพัศดุ์ เป็นบุตรของพระเจ้าอมิโตทนะ มีนามว่า อนุรุทธะ ภายหลังออกบวช

บำเพ็ญสมณธรรม ดำรงอยู่ในสัมมาปฏิปทา ได้บรรลุพระอรหัตสำเร็จวิชชา ๓ คือ

๑. ปุพฺเพนิวาสานุสสติญาณ ระลึกชาติได้
๒. จุตูปปาตญาณ รู้จุติและเกิด
๓. อาสวกฺขยญาณ รู้จักทำอาสวะให้สิ้น

จุตูปปาตญาณ นั้น อีกนัย ๑ เรียกว่า ทิพพจักขุญาณ

พระอนุรุทธะ เชี่ยวชาญในวิชชา ๓ นี้มาก ไม่มีใครเทียมทัน พระพุทธเจ้าทรงเห็นความสามารถดังนั้น จึงทรงตั้งไว้ในอัครฐาน ตำแหน่งอัครสาวกเลิศฝ่ายทิพพจักษุ นับเป็นหนึ่งในอสีติมหาสาวก ๘๐ องค์ ผู้ทรงเอตทัคคะในพระพุทธศาสนา

เพราะเป็นผู้เชี่ยวชาญในวิชา ๓ นั้น พระอนุรุทธะแม้นั่งอยู่ที่เดียว สามารถมองเห็นจักรวาฬตั้งพันจักรวาฬ แจ่มแจ้งชัดด้วยทิพพจักษุ เหมือนมองเห็นมะขามป้อมที่วางอยู่ในฝ่ามือ ฉะนั้น

พระอนุรุทธะ ใช้ญาณหยั่งดูอดีตชาติ เห็นชาติความเกิดของตน และตรึกว่า คุณสมบัติที่เราได้นี้ ได้มาเพราะอะไร ทราบด้วยญาณว่า เพราะตนปรารถนาไว้ตั้งแต่ครั้งศาสนาพระปทุมุตตระสัมพุทธเจ้า สร้างบารมีมาโดยลำดับ จนถึงชาติเป็นคนยากจน ชื่ออันนภาระ เป็นคนเกี่ยวหญ้าของสุมนเศรษฐี ต่อมาเห็นว่าตนได้ถวายทานแก่พระอุปริฏฐะปัจเจกพุทธะ กลายเป็นสหายกับสุมนเศรษฐี และได้เวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ ชาติสุดท้ายมาเกิดเป็นบุตรเจ้าศักยะ และดำรงชีวิตอยู่ในนามของอนุรุทธะ และได้ส่งญาณตรวจดูเพื่อรู้ว่าสุมนเศรษฐี ไปเกิดอยู่ที่ไหน ก็ทราบชัดด้วยญาณของตนว่า เวลานี้ สุมนเศรษฐี มาเกิดอยู่ในหมู่บ้านมุณฑนิคม ที่เชิงภูเขาไฟดงพญาไฟ มีนามว่า "จุลสุมนะ" พระอนุรุทธะ จึงพยายามไปพาจุลสุมนะมาบวชเป็นสามเณร และได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ เมื่อโกนผมจะบวชนั่นเอง

เรื่องความรักในความเป็นสหายของคนโบราณนั้น เขารักกันนับถือกันแน่นแฟ้นยืดยาวไปหลายชั่วคน

เช่น พระอนุรุทธะ ท่านระลึกถึงสุมนเศรษฐีสหายเก่า และพยายามติดตามนำตัวมาบวชจนได้ และสงเคราะห์ให้ได้มรรคผล คนเรา ถ้ามีนิสสัยอย่างนี้โดยมาก โลกจะอยู่เย็นเป็นสุข เพราะไม่เอาเปรียบและไม่เบียดเบียฬกัน ระลึกถึงกันด้วยความหวังดี ดังเรื่องพระอนุรุทธะนี้ ระลึกถึงความเป็นสหายเกี่ยวโยงกันหลายร้อยชาติ เมื่อรู้แล้วว่าเกิดอยู่ที่ไหน ก็พยายามไปเยี่ยมและอนุเคราะห์ตามสมควร เพื่อความเจริญแก่กัน

สุมนเศรษฐี ครั้งกระโน้น มาเกิดเป็นเด็กชาวป่าชาวดอย อยู่เชิงภูเขา ในดงพญาไฟ ถ้าพระอนุรุทธะไม่ไปนำมา ก็ต้องเป็นควายอยู่ในดงนั่นเอง คงไม่ได้เห็นแสงสว่างแห่งความเป็นอารยบุคคล เรื่องนี้ ก็แสดงให้เห็นว่า คนมีบารมี คือ ทำความดีไว้มาก จะไปเกิดที่ไหนก็ต้องได้พบแสงสว่างแห่งความเป็นอารยชน จะต้องมีคนอนุเคราะห์ จะต้องมีคนเมตตา จะต้องมีคนนำมาสู่ที่มีความเจริญ จะต้องเป็นคนมีวิทยฐานะ จะต้องมีสมบัติ จะต้องมีเกียรติ เป็นที่เคารพของประชาชน

เหมือน ด.ช. สุมนะ สหายเก่าของพระอนุรุทธะ เกิดที่เชิงดอย เพราะเป็นคนมีบารมีมาก พระท่านจึงนำให้เล่าเรียนตามระเบียบของพระผู้ทรงศีล มีอัธยาศัยเต็มไปด้วยเมตตาปรานี หวังดีต่อชาวโลก เห็นเด็กสุมนะก็พอใจ เห็นว่ามีปัญญาฉลาดสามารถ จะศึกษาเป็นคนดีเอาตัวรอดได้ จึงนำมาบวชเป็นสามเณร

เมื่อกำลังปลงผมเพื่อจะบรรพชา อาจารย์ปลงผมไปบอกพระกรรมฐานไป ด.ช. สุมนะบริกรรมพระกรรมฐานตามอาจารย์แนะนำ พอปลงผมเสร็จ ด.ช สุมนะก็สำเร็จ เป็นผู้หมดกิเลส เป็นอริยบุคคลชั้นยอด ที่รวดเร็วอย่างนี้ เพราะบารมีเต็มเปี่ยมอยู่แล้ว เหมือนดอกบัวกำลังแย้มกลีบจะบาน พอถูกแสงอาทิตย์ก็บานเต็มที่ฉันใด สุมนะสามเณรก็ฉันนั้น พอได้ฟังคำแนะนำบารมีอันเปี่ยมอยู่แล้วก็เข้าถึงธรรมทันที เพียงได้รับคำแนะนำเล็กน้อยเท่านั้น สุมนะสามเณรนี้ อยู่ในประเภทอุคฆฏิตัญญูรู้ธรรม พอท่านยกหัวข้อขึ้นแสดงเช่นเดียวกับพระสารีบุตร ได้ฟังคำแนะนำของพระอัสสชิแสดงว่าความเกิดและดับแห่งธรรมทั้งหลายเพราะเหตุ พระสารี

บุตรเข้าใจได้ดีว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นเพราะเหตุ ดับก็เพราะสิ้นเหตุ

การที่พระอนุรุทธะ สำเร็จวิชชาชั้นสูง เข้าถึงธรรมตามหลักของพระพุทธศาสนา ชาตินี้มาเกิดเป็นบุตรศักยะ มั่งมีสมบัติจนนับไม่ถ้วน ในชาตินี้ไม่เคยพบกับคำว่า "ไม่มี" เลย ต้องการอะไรเป็นได้สมปรารถนาเป็นทั้งนี้ก็เพราะเมื่ออดีตชาติ เห็นคนอื่นมีความดีควรยกย่อง มีชื่อเสียงปรากฏเป็นที่เคารพของชาวโลก ตนต้องการคุณสมบัติเช่นนั้น ตั้งความปรารถนาในใจสร้างแต่ความดีเสมอ ไม่ทำหายนะให้แก่ใครผู้ใด เมื่อบารมีแก่กล้า ก็ได้รับผลสมความตั้งใจ ฉะนั้น ผู้หวังดีแก่ตน ก็จงพยายามสร้างแต่ความดีตามที่คนดีกระทำกัน อย่าเอาตัวอย่างคนชั่วมาประพฤติ เมื่อประพฤติชั่วก็มีแต่ความทุกข์ มีแต่ความเสื่อม มีแต่ความวอดวาย

สามเณรสุมนะ อายุ ๗ ขวบ อยู่จบพรหมจรรย์ตามหลักของพระพุทธศาสนา มีฤทธิ์เดช มีอำนาจมากพระพุทธเจ้าทรงเห็นความสามารถ จึงทรงประทาน

"ทายัชชอุปสมบท" ให้แก่สามเณร คือยกขึ้นเป็นพระภิกษุ สามเณรที่ได้รับยกย่องอย่างนี้มีเพียง ๒ องค์เท่านั้น คือ สามเณรสุมนะ ๑ สามเณรโสปากะ ๑ ได้รับยกย่องเป็นพิเศษ

พวกภิกษุแสดงความอัศจรรย์มากมาย พระพุทธเจ้าตรัสว่า ภิกษุทั้งหลายในศาสนาของเรานี้ แม้เด็ก ๆ ถ้าดำรงอยู่ในสัมมาปฏิบัติ ย่อมได้สมบัติเช่นนี้โดยแท้ แล้วตรัสพรรณนาว่า

ภิกษุใดยังเด็ก ประกอบกิจในพระพุทธศาสนาภิกษุนั้นย่อมยังโลกนี้ มีขันธโลกเป็นต้น ให้สว่างได้ เหมือนพระจันทร์พ้นจากหมอก ฉะนั้น

คนดีเห็นดีเขา น้อมใจเอาเป็นของตน
เริ่มสร้างทางกุศล เพื่อลุผลที่เห็นดี

□

กุกรรมแม้เล็กน้อย
จงคิดถอยอย่าควรทำ
กรรมน้อยจะครอบงำ
นำเสื่อมทรัพย์อับปัญญา

ครอบครัวที่มั่งคั่ง กำลังกลุ้มใจเพราะลูกคนเดียวของเขา พ่อแม่มีความหวังและตั้งใจอย่างมาก เพื่ออบรมลูกให้มีการศึกษาดี จึงพร่ำสอนลูกชายเสมอ เมื่อมีโอกาสสอนให้ลูกตั้งใจเรียน ซื่อตรงต่อเวลา แนะนำให้ลูกเคารพผู้ที่ควรเคารพ เรื่องนั้นลูกชายก็ใส่ใจต่อคำแนะนำจึงปรากฏว่า เพื่อนบ้านเรือนเคียงเมตตากรุณาต่อเด็กคนนี้มาก เพราะอัธยาศัยอันอ่อนนุ่มนวลของเขา เนื่องด้วยอัธยาศัยนั้นตรงกับหลักธรรม คือ โสวจสฺสตา = ว่านอนสอนง่าย คารโว = ความเคารพ กตัญญู = รู้คุณที่ผู้อื่นทำให้ เพราะอัธยาศัยอย่างนี้ จึงเป็นที่เคารพรักของคนทั่วไป

ต่อมาเด็กคนนี้ถูกเพื่อนฝูงนำไปตลาดนัดวันเสาร์ วันอาทิตย์ เจ้าเพื่อนคนนั้นพิสมัยการเลี้ยงนกเลี้ยงปลายิ่งนัก ไปตลาดนัดเสาะหาปลาเงินปลาทองชนิดแปลก ๆ และนกที่มีลักษณะดี ซื้อหามาเลี้ยงที่บ้าน และได้อธิบายให้เพื่อนฟังอย่างจับใจ เด็กคนนี้พอใจในคำแนะนำนั้นจึงเสาะแสวงหามาเลี้ยงที่บ้านบ้าง

ตั้งแต่ลูกชายจับเล่นการเลี้ยงปลา ผีปลาก็เข้าสิงการเล่าเรียนเพลาลง พอกลับจากโรงเรียนวางหนังสือไว้ที่โต๊ะ ไปดูปลาให้อาหารปลา เครื่องแบบนักเรียนบางทีก็ถอดก่อน บางวันก็ไม่ถอด ดูจนสมใจแล้ว ยังไม่รับอะไร หาสวิงไปช้อนลูกน้ำในท้องร่อง ช้อนเอามามากเตรียมไว้ให้ปลากิน กลางคืนทำการบ้าน เวลาจะเข้านอนต้องมาดูปลาอีก ตื่นเช้าต้องให้อาหารปลา ถ่ายน้ำปลาเสียก่อน แล้วจึงรับอาหารเตรียมตัวไปโรงเรียนทำอย่างนี้เสมอมา วันเสาร์วันอาทิตย์ไปตลาดหาปลามาเลี้ยงกับเพื่อน

เมื่อก่อนเลี้ยงปลานั้น เด็กคนนี้เรียนดี ได้คะแนนไม่น้อยกว่า ๗๐ เปอร์เซ็นต์ พ่อแม่ภูมิใจคิดว่าลูกคนนี้คงเอาตัวรอดเพราะเรียนได้ดี เมื่อจับการเลี้ยงปลาแล้ว ปีแรกคะแนนขาดเหลือ ๖๐ เปอร์เซ็นต์เศษ ถึงปีที่สองลดลงต่ำกว่า ๖๐ เปอร์เซ็นต์ ทำให้พ่อแม่เป็นทุกข์วิตกถึงอนาคตของลูกในเรื่องการเรียน เกรงว่าจะไปไม่ไหว เป็นทุกข์ใจอยู่ตลอดเวลาเมื่อนึกถึงลูก

วันหนึ่งถึงวันธรรมสวนะ สามีภริยาไปฟังธรรมที่วัดพระแก้ว เป็นการบ่มวาสนาบารมี เพื่อให้เข้าใจถึงความดีทางศาสนา เมื่อเทศน์จบแล้ว ออกเดินยืดแข้งยืดขาพอสมควร เดินไปทางหลังพระอุโบสถ พบพระเถระอายุมากแล้วนั่งอยู่ในศาลารายด้านหลังสุดท้ายข้างพระอุโบสถ ท่านเห็นอุบาสกอุบาสิกาคู่นั้น ท่านมองหน้ายิ้มรับดูเหมือนเป็นคนคุ้นเคยกัน ลักษณะนี้อุบาสก ๒ คนนั้นก็ชื่นใจ ยกมือไหว้ด้วยความเคารพ จึงเตร่เข้าไปใกล้นั่งที่มุมหนึ่งของศาลาราย กราบลงกับพื้นอีกวาระ

หนึ่ง ต่างสนทนากันเรื่องความงดงามของวัดความศักดิ์สิทธิ์ของวัดพระแก้ว รวมความว่าในบริเวณกำแพงพระบรมมหาราชวังนั้น เป็นยอดศิลปะทั้งสิ้น ในวัตถุที่นิยมเป็นศิลปะเป็นเกียรติของชาติ เป็นเกียรติของศาสนา พระมหากษัตริย์ทรงสร้างเพื่อชาติเพื่อศาสนาโดยแท้ ถ้าไม่ทรงสร้างไว้ เราจะหาดูได้ที่ไหน

เมื่อสนทนาพอสมควรแล้ว ฝ่ายหนึ่งปรารภขึ้นว่า หลวงพ่อคะ ฉันมีความกลุ้มใจอย่างหนึ่ง หลวงพ่อดูได้ไหมว่า โชคชะตาจะเป็นอย่างไร

พระเถระ "กลุ้มใจเรื่องอะไร?"

สุภาพสตรี "เรื่องลูกค่ะ กลุ้มใจมาเป็นปี ๆ หลวงพ่อช่วยดู ดวงชะตาของเด็กด้วย อนาคตจะเป็นอย่างไร"

พระเถระ "ที่อุบาสกอุบาสิกาวิตกนั้น มีเรื่องอะไรเกิดขึ้นหรือ"

สุภาพสตรี "คือเป็นอย่างนี้หลวงพ่อ เมื่อก่อนนั้นเด็กตั้งใจเรียน สอบได้คะแนนดีเสมอมา ครูทุกคนก็ชมว่าเรียนเก่ง ครั้นต่อมา ๓ – ๔ ปีนี้ เด็กคนนี้การเรียนต่ำลง คะแนนต่ำลงเหลือ ๕๐ เปอร์เซ็นต์ คิดว่าเมื่อเป็นอย่างนี้อีก ๒ – ๓ ปี ก็คงไม่มีเปอร์เซ็นต์เหลือ เพราะลดลงทุกปี วิตกว่าจะเรียนไปไม่สำเร็จ"

พระเถระตรึกตรองอย่างสุขุม คิดถึงความเปลี่ยนทางสมองเด็ก ว่าเป็นเพราะอะไรเปอร์เซ็นต์การเรียนจึงลดลงจนน่าตกใจ เรื่องอย่างนี้ต้องมีเหตุ ทำให้เด็กเกิดปมด้อยขึ้น จำต้องสืบสาวหาเหตุดูก่อน เพราะเหตุที่จะให้เด็กเกิดปมด้อยนั้นมีมากนัก จึงปรารภกับ ๒ อุบาสกอุบาสิกานั้นว่า

"เรื่องนี้ถ้าจะให้ฉันพูด จำต้องทราบความเป็นไปของครอบครัวเธอเสียก่อน คิดว่าคงยินดีตอบให้ทราบ เพื่อเป็นแนวทางสู่สมุฏฐานของความเปลี่ยนแปลง บางทีเราจะพบทางบ้าง ครอบครัวของเธอมีอาชีพอย่างไร"

สุภาพสตรี "ทำการค้าขาย มีผลเลี้ยงตัวได้ไม่บกพร่องเรื่องการยังชีพไม่เดือดร้อน มีบ้านของตนเองอยู่ มีบ้านให้เช่า มีร้านค้าเป็นของตนเอง เรื่องการใช้จ่ายไม่บกพร่อง ไม่เดือดร้อนเรื่องเงินทอง ถึงแม้จะส่งลูกไปเรียนยังต่างประเทศก็ยังได้ ไม่ว่าประเทศไหน"

พระเถระ "เหตุการณ์ในครอบครัวของคุณทั้ง ๒ ราบรื่นดีหรือ? ทั้งนี้สมณะหมายความว่า ไม่มีการระหองระแหงกันในครอบครัว อันเป็นเหตุให้เด็กเข้าหน้าพ่อแม่ไม่ติด หรือเกิดความเบื่อหน่ายเหตุการณ์ในบ้าน"

สุภาพสตรี "เรื่องอย่างนั้นไม่มี แม้จะมีการขัดแย้งกันบ้าง ก็เพียงการค้า ไม่ใช่เป็นการวิวาททะเลาะเบาะแว้ง อันเป็นเหตุให้แตกร้าวในครอบครัว และเป็นเหตุให้เข้าบ้านไม่ติด"

พระเถระตรึกถึงเหตุผลต่อไปว่า เมื่อครอบครัวเรียบร้อยอย่างนี้ ก็ไม่เป็นเหตุก่อให้เด็กเกิดอารมณ์ไม่สงบขึ้น หรือจะเกิดเพราะความประพฤติของเด็กเอง

จึงถามว่า ทุกวันนี้เด็กมีความประพฤติเป็นอย่างไร ซึ่งแปลกประหลาดไปจากเดิม

สุภาพสตรี "การเที่ยวเตร่ไม่มี ไปและกลับจากโรงเรียนตรงเวลาเสมอ คือไม่คลาดเคลื่อนมากนัก แต่เวลานี้มีการสนใจในการเลี้ยงปลา แม้เวลาดึกตื่นขึ้นก็ต้องมาดูปลาเสียพักหนึ่งแล้วจึงนอนต่อ ดูเหมือนว่าจะใส่ใจต่อการเลี้ยงปลาเท่า ๆ กับการเรียนหรือมากกว่า"

พระเถระ "พอแล้วอุบาสิกา อาตมาจับเหตุได้แล้วว่า เพราะเหตุไร การเรียนของเด็กจึงทรุดลงอย่างน่าวิตก เพื่อวินิจฉัยเรื่องนี้ให้ใกล้ชิด อาตมาจะเล่าเรื่องให้ฟังเพื่อเป็นหลักวินิจฉัยร่วมกัน เราจะได้ปรับความเข้าใจกันต่อไป"

"หลายปีมาแล้ว อาตมาพบพ่อค้าเรือเร่ขายลำหนึ่ง เขาสองคนผัวเมียและลูกเล็ก ๒ คน ล่องเรือขายข้าวสาร เรือลอยล่องไปตามน้ำ เมื่อก่อนค้าขายดีหรือซื้องายขายคล่อง เดิมทีก็เช่าเรือเขา ต่อมามีทุน

ซื้อเรือได้ ไม่ต้องเช่าใครต่อไป แสดงให้เห็นว่าการค้าเจริญ เขาดำเนินการค้าด้วยลำแข้งเป็นเวลากว่า ๑๐ ปี แม้ไม่เข้าสู่ฐานะเป็นเศรษฐี แต่ก็มีทรัพย์พอปลื้มใจ ไม่เป็นหนี้เป็นข้าใคร คือไม่ต้องกู้หนี้ยืมสินใครมาดำเนินงานอาชีพ

ต่อมาพ่อค้าชาวเรือผู้นี้ เห็นว่าเรือนั้นล่องในแม่น้ำลำคลอง พระร่วงสอนว่า ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ควรจะเอาเบ็ดเกี่ยวเหยื่อห้อยไว้ข้างเรือ ปลาฮุบเหยื่อก็ได้ปลากินโดยไม่ต้องลำบาก จึงดำเนินงานตามความคิดนั้น ได้ปลาติดเบ็ดบ้าง ไม่ได้บ้าง รวมแล้ว ไม่ได้ปลามากกว่าได้

ต่อมาการค้าทางเรือตกต่ำ ขายไม่ได้คล่องเหมือนตอนแรก บางคราวจอดอยู่หน้าบ้านเพื่อรอโอกาสคนจะซื้อข้าว จอดรออยู่ตั้งวันสองวันก็มี ไม่มีคนซื้อข้าว พอเรือออกท่าไปได้สัก ๑๐ เมตร เรือขายข้าวผ่านมาอีกลำหนึ่ง มีชาวบ้านร้านค้าเรียกกันวุ่นวาย ต่างคนต่างซื้อ

ข้าวกันจนพอใจ พ่อค้าที่ตกปลาข้างเรือนั้นไม่มีคนร้องเรียก ไม่มีคนมองดู ต้องชักต้นทุนมาค้าขาย รวมความแล้วต้นทุนหายกำไรสูญ แทบจะต้องเลิกล้มการค้า

วันหนึ่งเขาคลานเข้ามาหาเพื่อรดน้ำมนต์ล้างซวย ถามถึงเหตุที่จะโชคร้ายดังกล่าวแล้วข้างต้น จึงแนะนำเขาว่าเธอทำการค้าด้วย ตกเบ็ดด้วย ถือว่าทำบาปแข่งขันกับการค้า บาปอันนั้นมันบังโชคลาภอันเกิดเพราะการค้าเสียเท่ากับว่าบาปนั้นปิดตาปิดใจของชาวบ้าน เห็นแล้วก็ไม่อยากจะซื้อ เห็นแล้วนึกจะซื้อก็มีเหตุอื่นมาดลบันดาลให้ลืมเสีย บาปมากำบังตากำบังใจของประชาชนจึงทำมาค้าขายไม่คล่อง ถ้าจะให้การค้าขายเป็นไปด้วยดี จงเลิกตกเบ็ดข้างเรือนนั้นเสีย แล้วแสวงหาอาชีพทางด้านค้าขายต่อไป เขาละเลิกตามคำแนะนำนั้น การประกอบอาชีพก็ดีขึ้นโดยลำดับ ซื้อง่ายขายคล่องอย่างเดิม

ลูกของเธอก็เป็นอย่างเดียวกัน การขังสัตว์เป็นการตัดอิสระภาพของมัน มันจะไปไหนมาไหนก็ไม่ได้

วนเวียนอยู่ในอ่างนั้น มันจะกลุ้มใจเพียงไร กรรมที่ทำให้สัตว์กลุ้มใจนั้น บันดาลให้หัวคิดลูกของเธอเฉื่อยชาไป จงจำไว้ด้วยว่า ผู้อยู่ในวัยศึกษานั้น ต้องเว้นการเลี้ยงสัตว์ขังสัตว์ทุกชนิด ถ้าลืมตัวจิตเป็นห่วง ต้องพะวงอยู่กับสัตว์เลี้ยง บางทีกำลังนั่งทำเลขอยู่ จิตก็วิ่งมาสู่สัตว์เลี้ยง จิตวนไปเวียนมาไม่แน่แน่ว ไม่เป็นสมาธิ เป็นจิตเร่ร่อนไปเหมือนลิง เป็นคนจับจด ทำอะไรไม่จริง ลูกของเธออยู่ในลักษณะนี้ ต้องพยายามให้เขาเลิกการเลี้ยงสัตว์ให้เด็ดขาด เอาไปปล่อยเสียตามท้องร่องในสวน ปล่อยแม่น้ำใหญ่ตายหมด ควรปล่อยในท้องร่องตามสวน เมื่อทำได้ดังนี้การเรียนจะดีขึ้น ลูกของเธอจะหมดกังวลต่อไป”

สองสามีภรรยากราบรับความเมตตาอารีของพระ-เถระ ที่ให้คำแนะนำอย่างนั้น เมื่อกลับมาถึงบ้านได้พยายามอบรมลูกให้ละเลิกการขังสัตว์ ชี้โทษให้เห็นว่าตั้งแต่เลี้ยงปลามาสอบคะแนนต่ำทุก ๆ ปี ถ้าไม่เลิกจะ

ไม่มีคะแนนดีในการเรียน ลูกชายฟังคำแนะนำของพ่อแม่ด้วยอาการสงบ มองเห็นโทษที่ทำกรรมไม่ดี ตัดสินใจเลิกเด็ดขาด ตั้งหน้าเรียนแต่ฝ่ายเดียว เขานำคะแนนมาให้พ่อแม่อย่างภาคภูมิใจ เขาสอบคะแนนเป็นหนึ่งเสมอมา ในที่สุดเข้ามหาวิทยาลัยได้ เมื่อจบปริญญาตรีแล้ว ยังสอบแข่งขันได้ทุนไปศึกษาต่อยังต่างประเทศอีก นี้ตรงตามหลักพระพุทธภาษิตว่า จะทำอะไรให้ทำจริง ๆ อย่าทำย่อหย่อน การทำย่อหย่อนเป็นอันตราย

กุกรรมแม้เล็กน้อย
จงคิดถอยอย่าบังควร
กรรมน้อยจะก่อกวน
ให้งมโง่อับลาภตาย

คนดีมีจิตเอื้อ

เมตตาเผื่อแผ่สุขไป

ไม่เลือกคนใกล้ไกล

แผ่สุขให้ทั่วถึงกัน

อันการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ความความสุขให้แก่กันและกัน เป็นเหตุให้ชาวโลกอยู่เย็นเป็นสุข ยิ่งพระพุทธศาสนาด้วยแล้วถือเป็นสำคัญ มิได้ทรงแนะนำประชาชนเท่านั้น ทรงสอนให้มีเมตตากรุณาแม้แก่สัตว์เดียรฉานด้วย ทรงยกย่องว่าเมตตานี่แหละอุปถัมภ์โลกให้อยู่เย็นเป็นสุข

เห็นใครผู้ใดตกทุกข์ได้ยาก ตั้งใจปรารถนาดีช่วยเขาให้พ้นภัยเป็นอัธยาศัยที่ทนอยู่ไม่ได้จริง ๆ เมื่อช่วยเขาได้ก็รู้สึกอิ่มใจในการกระทำของตน เขาได้รับผลจากการกระทำของเขาคือความอิ่มใจ แม้จะมีอุปสรรคก็ไม่ควรย่อท้อ

อันคนเรานั้น เกิดในโลกไหน ก็ต้องใช้สมบัติในโลกนั้น สมบัตินั้นจะเกิดแก่บุคคลได้ ๒ ทาง คือค้นคว้าหาเอาเอง ๑ ผู้อื่นบริจาคให้ ๑ จึงจะมีสมบัติใช้ ถ้าไม่ได้ในทางใดทางหนึ่งทั้ง ๒ ทางนั้น ก็ต้องลักขโมยโกงคนอื่นกิน อันเป็นการเกิดทุกข์ โทษ คนดีไม่สรรเสริญ เพราะเป็นการก่อทุกข์ให้แก่คนอื่น ไม่มีทางเจริญ

คนที่ทำประโยชน์ให้เกิดแก่ตนและแก่ผู้อื่น ชาวโลกนิยมให้เกียรติเป็นบัณฑิตบ้าง เป็นสุภาพบุรุษบ้าง คนประเภทนี้ไม่ก่อกรรมทำเข็ญแก่ใคร มีทรัพย์เฉลี่ยเผื่อแผ่แบ่งปัน ไม่หวงไว้บริโภคใช้สอยแต่ผู้เดียว คนลักษณะนี้เกิดเพื่อประโยชน์และความสุขแก่คนหมู่มาก เป็นของคู่มากับโลกในส่วนดี และเกิดมีสืบต่อมาถึงทุกวันนี้ ต่างกันเพียงแต่มากมีน้อยกว่ากันเท่านั้น

ในอดีตสมัยแต่ก่อนโน้น นานจนกำหนดเวลาไม่ได้ ถึงยุคพระสมณะโคดมนี้ พระองค์ประทับอยู่ที่เมืองเวสาลี เพื่ออบรมประชากรให้เข้าถึงพระธรรม การทรง

แสดงธรรมก็ทรงแสดงตามอุปนิสัยของพุทธบริษัท ว่าสมควรแก่ธรรมชั้นไหนจะเป็นพระสูตร หรือพระอภิธรรม ทรงกำหนดข้อธรรมให้เหมาะแก่อัธยาศัย คนฟังธรรมอัธยาศัยก็ต่างกัน บางคนฟังไป ๆ ได้บรรลุมรรคผลบางคน บางพวกได้เพียงแต่เป็นอุปนิสัยเท่านั้น ไม่มีวาสนาเข้าถึงธรรม

เมื่อพระพุทธเจ้าประทับอยู่เวสาลีนั้น มีเหตุที่พระองค์จะต้องแสดงพระสูตรโปรดพุทธบริษัท จึงแสดงสักกปัญหสูตร ทรงพรรณาสมบัติของท้าวสักกะมโหฬารยิ่งนัก ทำให้คนมีแววฉลาดเกิดความสงสัยขึ้นว่า พระพุทธเจ้าทรงแสดงคุณสมบัติของท้าวสักกะมากมายยิ่งนัก พร้อมทิพยสมบัติ สงสัยว่า ที่ทรงแสดงอย่างนั้นจะทรงเคยเห็นหรือเปล่า จะทรงรู้จักหรือเปล่า น่าสงสัยเราจะต้องทูลถามถึงเรื่องนี้

ผู้เจ้าความคิดนี้ คือเจ้ามหาลี เพื่อตัดความสงสัยของตน จึงเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าถึงที่ประทับ ทูลถามว่า

"พระพุทธเจ้าข้า ท้าวสักกะจอมเทพนั้น พระองค์เคยเห็นหรือเปล่า พระเจ้าข้า"

พระพุทธเจ้า "ตถาคตเคยเห็น"

เจ้ามหาลี "ท้าวสักกะที่พระองค์เคยเห็นนั้น น่าจะเป็นรูปหล่อท้าวสักกะ เพราะสักกะองค์จริงนั้น เห็นได้ยาก"

พระพุทธเจ้า "มหาลี ตถาคตรู้จักท้าวสักกะด้วย รู้จักธรรมเครื่องทำคนให้เป็นท้าวสักกะด้วย ดูกรมหาลี ท้าวสักกะมั่นคงในธรรมใด จึงได้ดำรงยศเป็นจอมเทพ ตถาคตรู้ธรรมนั้น

ดูกรมหาลี ท้าวสักกะจอมเทพ เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ เขาชื่อมฆะ ชาวโลกจึงเรียกเขาว่า ท้าวมัฆวาฬ

เพราะเขาเคยบริจาคทานมาก่อน จึงมีชื่อว่า ท้าวปุรินทท

เพราะให้ทานโดยเคารพ จึงมีชื่อว่า สักกะ

เพราะเคยให้ที่อยู่อาศัย จึงมีชื่อว่า ท้าววาสพะ

เพราะแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้คล่องแคล่ว จึงมีชื่อว่า สหัสสนัย

เพราะเป็นสามีของนางสุชาดา จึงมีชื่อว่า สุชัมบดี

เพราะครองพิภพดาวดึงส์ จึงมีชื่อว่า เทวานมินทะ

ดูกรมหาลี ท้าวสักกะนั้น สมาทานมั่นในวัตตบท ๗ อย่าง จึงถึงซึ่งความเป็นใหญ่ในดาวดึงส์เทวโลก ตถาคตจะนำเรื่องอดีตมาแสดงให้ฟัง

ในอดีตสมัย บ้านอจลในมคธรัฐ มีเด็กหนุ่มคนหนึ่งชื่อ มฆะ เขามีจิตครุ่นคิดเสมอเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้ราบรื่นและสดชื่นแก่หมู่บ้านและปวงชน คนที่มีความคิดก้าวหน้าอย่างนี้ ต้องมีความคิดเสียสละที่ส่งเสริมความคิดของตน อันจะเรียกร้องให้คนอื่นร่วมมือนั้น เป็นการกระทำที่ยากมาก เพราะเขายังไม่เห็นผลตามความคิดของผู้อื่น ผู้ต้นคิดจำต้องทำกิจตามความคิดของตนให้ปรากฏผลเสียก่อน ถ้าผู้อื่นเห็นผลยอมรับว่าดี ก็ย่อมจะร่วมการงานกันได้

เบื้องต้นมฆะมานพก็หนักใจเหมือนกันในการพัฒนาท้องถิ่น เพราะอารมณ์รักมองเห็นว่าเป็นประโยชน์อยู่มาก จึงเริ่มดำเนินงานตามความดำริห์ของตน เมื่อไม่มีเครื่องไม้เครื่องมืออะไร จึงใช้มือ เท้า กวาดดินร่วนเกลี่ยให้เสมอ ทำฝุ่น ให้หมดไป ชาวบ้านมาเห็นที่เตียนก็เกิดความพอใจ คนมีนิสัยพาลก็มาขับไล่มฆะมานพบังคับให้ไปเสียจากที่นั่น แล้วครอบครองที่นั่นเสียเอง

การทำดังนั้น ถ้าเป็นคนบางพวก เมื่อถูกข่มเหงน้ำใจกันดังนั้น ต้องวิวาทกันแน่ และอาจถึงตีรันฟันแทงกันได้ แต่เป็นของแปลก มฆะมานพไม่โกรธผู้ข่มเหงตนเช่นนั้น เมื่อเขาต้องการก็ดีใจ ยอมหลีกไปปรับที่ใหม่ตามอัธยาศัยของตน เมื่อได้ทำที่ให้ราบรื่นแล้ว ก็มีชาวบ้านยกพวกมาไล่ไปทุกครั้ง มันแสนที่จะเจ็บใจเพราะถูกอำนาจป่าเถื่อนรังแก แต่มฆะมานพไม่โกรธตอบไม่ต่อล้อต่อเถียง เมื่อเห็นเขาอยากได้ก็ให้เขาเสีย คิดเห็นว่าเมื่อเขาตบมือข้างเดียวดังก็ให้เขาตบไป เราไม่จำเป็น

ต้องโกรธตอบ คิดเห็นว่าเขาได้ความสุขเพราะเราจักเกิดเป็นบุญแก่เราผู้ทำเอง อ้ายคนแย่งชิงนั้นต้องได้บาปเป็นแน่ เพราะเขาทำบาป ฯ

คนดีมีจิตเอื้อ
เมตตาเผื่อแผ่สุขไป
ไม่เลือกคนใกล้ไกล
แผ่สุขให้ทั่วถึงกัน

แม้มีผู้มาไล่
แย่งที่ไปไม่โกรธา
ตั้งใจแสวงหา
สืบศรัทธาในกุศล

นายมฆะมานพ แม้ถูกแย่งที่ไปแล้วก็ไม่ท้อใจ ก้มหน้าปรับปรุงที่ใหม่ ทำให้ดียิ่งขึ้น ทำให้กว้างขวางยิ่งขึ้น คราวนี้ถึงกับทำสนามให้ราบรื่นกว้างขวาง ใช้จอบถากถางเบิกที่ออกไป ทำให้น่านั่งเล่นเดินเล่น ประชาชนมาพักผ่อนกันมากหน้าหลายตา เวลาหน้าหนาว นายมฆะมานพก่อไฟทิ้งไว้ให้เกิดไออุ่น เวลาหน้าร้อน จัดหาน้ำมาตั้งไว้ เพื่อให้คนดื่มแก้กระหายน้ำ เมื่อได้ทำภาระของเขา เพื่อความสุขของชุมชน ตามเจตนารมณ์ของตนเรียบร้อยแล้ว เขามองสนามหญ้าด้วยความพอใจ คิดเห็นว่า ประชาชนเด็กผู้ใหญ่ได้อาศัยสนามนี้พักผ่อนใจ หายเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า เด็ก ๆ มาวิ่งเล่นกันเกรียวกราว

แสดงความพอใจ แต่ก่อนนั้นไม่มีสนามอย่างนี้ ประชาชนก็อับอยู่แต่ชายคาของตน บัดนี้เขามีที่พักอารมณ์แล้ว คงมีความสุขใจ นายมฆะมานพดีใจยิ่งนัก เพราะมองเห็นความสำเร็จของงาน

เขาไม่หยุดยั้งความพอใจเพียงเท่านั้น เขายังคิดก้าวหน้าต่อไปอีก โดยคิดเห็นว่าประชาชนไม่มีถนนหนทางจะเดิน มีบ้างก็พอตัวลอดได้ ไม่กว้างขวางไม่เจริญใจ ควรจะทำทางให้กว้างขวาง เพื่อสะดวกแก่พาหนะด้วย ถ้าได้เบิกป่าทำถนนให้กว้างและยาวออกไป แผ่นดินแถวนี้ก็น่าจะเหมาะสมแก่การเพาะปลูก ทำที่ให้มีราคามากขึ้น ทำให้ประชาชนมีอาชีพมากขึ้น เขาเห็นประโยชน์อย่างนี้ จึงเริ่มทำกิจตามความคิดเห็นของตนก้าวไปสู่ความเจริญในเบื้องหน้า

ความตั้งใจนั้น ตัดถนนไปสู่หมู่บ้าน ทำการคมนาคมให้ติดต่อกัน ปลูกต้นไม้ให้ร่มเงาแก่คนเดินตามถนน มีผู้มาถามว่าทำเพื่ออะไร มฆะมานพเบื่อต่อ

การตอบเพราะถูกถามบ่อย ๆ จึงตอบรวบยอดว่า ทำทางไปสวรรค์ ผู้ไม่มีปัญญาได้ยินคำนั้นก็คิดว่าคนบ้า ส่วนผู้มีปัญญาได้ฟังดังนั้นก็ดีใจ คิดเห็นประโยชน์และความสุข จึงขอร้องร่วมการกระทำด้วย

มฆะมานพไม่ขัดข้อง ยินดีรับเป็นพวกร่วมงานสร้างทางสวรรค์ด้วย การนี้เป็นการกุศล ทุกคนต้องเสียสละกำลังกาย กำลังความคิด กำลังทรัพย์เนื่องจากกุศลนั้น ผู้สมัครใจได้มาร่วมงานกับมฆะมานพถึง ๓๓ คน ทุกคนเสียสละทำงานนั้น ใครมาทำบุญร่วมก็รับ เมื่อไม่มีใครเอาทรัพย์มาช่วย ชาย ๓๓ คนนั้นช่วยกันออกช่วยกันทำไม่เกี่ยงงอน ทำด้วยความพอใจ มองหน้ากันอย่างชื่นตาชื่นใจ ในวิสัยแห่งคนใจบุญด้วยกัน ทำงานร่วมกัน มองหน้ากันเต็มหน้าเต็มตา ไม่หลบหน้าหลบตาเพราะไม่มีทุจริตซ่อนอยู่ในดวงใจ ทุกคนช่วยกันปลูกศาลาให้คนเดินทางพักอาศัย ปลูกต้นไม้ให้ร่มเงา ขุดสระทำบ่อน้ำให้คนอาบ จัดอาหารให้คนเดินทางบริโภคไม่

เรียกค่าอาหาร จัดเป็นสาธารณสถานให้เกิดสุขแก่คนสัญจรไปมา คนใจบุญสมบูรณ์ด้วยเมตตาปราณี อยู่ที่ไหนภัยไม่เกิดมีแก่ประชาชน มีแต่อุปการะช่วยเหลือ ไม่มีคดโกง ไม่เอาเปรียบเพื่อนมนุษย์ ไม่ค้ากำไรในการบำเพ็ญกุศล แม้ตนจะได้ทุกข์ก็พอใจ ในการให้ความสุขแก่คนอื่น

ในหมู่มนุษย์นั้น บางคนเห็นแล้วน่าอิจฉา บางคนเห็นแล้วเกิดความสังเวชใจ ในบุคคลสองพวกนี้ ถ้ามีคำถามว่า พวกไหนเป็นคนดี ต้องตอบว่าพวกน่าอิจฉาเป็นคนดี เพราะคนที่ถูกอิจฉานั้นล้วนแต่เป็นคนดีทั้งนั้น ส่วนคนที่เห็นแล้วเกิดความสังเวชใจ ก็เพราะเขาไร้ความดี สิ้นทรัพย์ เสื่อมเกียรติ ไร้ที่พึ่ง เห็นแล้วก็สังเวชในความอนาถาของเขา ไม่มีอะไรดีในตัวของเขาที่ควรอิจฉา

ฉะนั้นชาย ๓๓ คน มีนายมฆะเป็นหัวหน้า จึงถูกเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเพ่งเล็ง เพราะพวกปกครองนั้น

เป็นนักไถทรัพย์ประชาชน เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองคิดกันว่าชายพัฒนา ๓๓ คน ถ้าหากมันเป็นนักตัดช่องย่องเบา หรือเป็นนักต้มเหล้าเถื่อน หรือเป็นนักการพนัน หรือค้าของเถื่อน หรือรับของโจร หรือเป็นนักหลอกลวง หรือเป็นเสือร้ายปล้นสดมภ์ พวกเขาก็พอจะขู่บังคับรีดเอาเงินทองมาใส่ปากใส่ท้องได้บ้าง อ้ายพวกจัญไร ๓๓ คนนี้มันไม่เอาไหน มันเป็นคนสว่างในเวลากลางวันนั้นเราไม่ว่า อ้ายพวกนี้ยังเป็นคนสว่างในเวลากลางคืนอีกด้วย มันไม่มีปฏิปทาเป็นคนมืดทั้งกลางวันและกลางคืนอีกเลย ไอ้พวกนี้มันบ้าระยำ ทำถนนศาลาให้คนอาศัยไม่เรียกร้องเอาทรัพย์ มาผลาญเงินทองเล่นฟรี ๆ อย่างนี้ ทำให้เศรษฐกิจของชาติตกต่ำ พวกเราไม่มีทางไถมันได้

พวกฝ่ายปกครองคิดหาช่องจะก่อกรรมทำเข็ญแก่ชาย ๓๓ คนนั้น คือกลั่นแกล้งไม่ให้ช่วยเหลือประชาชนต่อไป โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่กลั่นแกล้งต่าง ๆ นานา

เมื่อเห็นพวกพัฒนาไม่หวั่นไหว และไม่ยอมตอบเวรกับพวกฝ่ายปกครองด้วยก็ยิ่งโกรธใหญ่ เพราะถือว่าตัวมีอำนาจจะทำอย่างไรก็ทำได้ ยุให้ต้มสุราเถื่อนมันก็ไม่เอา ยุให้ตั้งวงการพนันเขาก็ไม่ทำ รวมความว่าเสี้ยมสอนให้เขาทำชั่วแล้ว เขาไม่ทำสักอย่างก็โกรธเป็นฟืนเป็นไฟ จึงแกล้งหาเหตุร้ายสืบต่อไป

วันหนึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองสันดานชั่ว จึงใช้ความชั่วของตนพูดลวงเจ้าเมืองว่า บัดนี้มีชายคณะหนึ่งมีจำนวนประมาณ ๓๐ กว่าคน มั่วสุมกันอยู่ตามสุมทุมพุ่มไม้ ตั้งค่าย สะสมกำลัง ปราบพื้นที่เพื่อสะสมเสบียงขุดสระทำงานเพื่อสะดวกแก่การรวมพล ชะรอยมีความประสงค์จะก่อการร้ายขึ้นภายในประเทศ เจ้าหน้าที่ห้ามปรามก็ไม่เชื่อฟัง ถ้าทอดทิ้งไว้จะเกิดความปั่นป่วนขึ้นภายในประเทศ จึงมาแจ้งให้ทราบ เพื่อหาทางปราบพวกอันธพาลก่อการร้ายนั้น

เจ้าเมืองอยู่ในจำพวกหูเบา เมื่อได้ข่าวร้ายอย่างนั้น ตกใจจนตาเหลือก ไม่ทันพินิจพิเคราะห์อะไรก็ออกหมายสั่งจับทันที เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองดีใจเห็นว่าอุบายของตนเรียบร้อยสมมุ่งหมาย จึงยกพวกไปจับพวกมฆะมานพ จับได้ง่ายดายเหมือนจับวัวควาย เพราะคนสุจริตไม่คิดว่าตนมีความผิด ร่วมกันทำกิจเพื่อสาธารณ-ชน จึงไม่ได้เตรียมตัวเตรียมใจป้องกันตนเหมือนคนทำผิดทั้งหลาย ปล่อยให้พวกฝ่ายปกครองเกาะกุมตัวไปได้สะดวก

เจ้าเมืองเห็นพวกมฆะมานพหลายสิบคน คิดว่าเป็นพวกจะก่อจลาจลจริง จึงสั่งให้เอาช้างมาเหยียบพวกมฆะมานพให้ตายเสียให้หมดสิ้น ความจริงนั้นเจ้าเมืองเป็นคนซื่อและหูเบาด้วย จึงถูกพวกลูกน้องผู้มีนิสัยฉ้อโกงหลอกลวงได้ง่าย และตกหลุมพลางเสมอเจ้าเมืองเป็นตัวลูกแกะอยู่ในกลุ่มสุนัขจิ้งจอก

มฆะมานพเห็นเจ้าเมืองและฝ่ายปกครองเล่นทารุณแก่พวกตน ถึงเอาช้างมาเหยียบให้ตายเช่นนั้น ก็รู้ว่าจะต้องตายแน่ เมื่อไม่มีทางเอาตัวรอดได้ ก็ต้องพยายามตัดสินใจ ยอมตายตามความต้องการของเจ้าเมือง จึงกล่าวคำเตือนใจเพื่อนว่า บัดนี้พวกเราถูกลงโทษไม่เป็นธรรม แต่ช่างเถอะ ความตายนี้เป็นโบราณกรรมของทุกคน ไหน ๆ พวกเราก็พยายามสร้างความดีเพื่อสาธารณชนมาแล้ว จงพยายามตั้งใจสร้างความดีต่อไป จงอย่าพยาบาท อย่าอาฆาต อย่าจองเวรแก่ใครผู้ใด ทุกคนที่ตั้งใจทำความพินาศแก่เราครั้งนี้ จงคิดเสียว่าเขาฆ่าเราก็ตาย เขาไม่ฆ่าเราก็ต้องตายเหมือนกัน ขอพวกเราจงแผ่เมตตาจิตให้แก่สรรพสัตว์ในสากลโลก จงตั้งใจให้แน่วแน่ ธรรมเท่านั้นเป็นที่พึ่งของเรา

มฆะมานพพร้อมด้วยสหาย นั่งหลับตาแผ่เมตตาจิตให้แก่ชาวโลก และรอความตายอยู่ ในขณะเดียวกันควาญช้างก็ไสช้างเข้าเหยียบอกมฆะมานพกับสหาย แต่

เป็นของประหลาด ช้างไม่ทำตามนายควาญสั่ง ไม่สามารถจะเข้าใกล้มฆะมานพ วิ่งหางจุกตูดเตลิดไปทางอื่น นายควาญจะบังคับอย่างไร ๆ ช้างก็ไม่ยอมเหยียบมฆะมานพ

เจ้าเมืองเห็นดังนั้น จึงบอกเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองว่า คนมันมากช้างก็ตื่นตกใจกลัว พวกเจ้าไปหาเสื่อมาปิดเสียก่อนจึงปล่อยช้างเข้าเหยียบ เจ้าหน้าที่ทำตามคำสั่ง ช้างก็ไม่ยอมเข้าเหยียบมฆะมานพกับสหายได้ หนีเตลิดไปทางอื่นอีก

เจ้าเมืองกลับได้ความคิดว่า เหตุนี้อัศจรรย์ยิ่งนัก น่าจะมีอะไรลี้ลับแอบแฝงอยู่ สัตว์เดียรัจฉานมันคงรู้ว่าคนพวกนี้เป็นอย่างไร จึงไม่ยอมทำอันตราย จึงสั่งให้เจ้าหน้าที่นำนักโทษ ๓๓ คนนั้นมาไต่สวนใหม่ มฆะมานพให้ถ้อยคำแก่เจ้าเมืองว่า

พวกข้าพเจ้าเป็นพลเมืองดีของชาติ เจ้าพนักงานมันเกลียดพวกข้า ฯ เพราะไม่ทำตามคำแนะนำของเขา

จึงแกล้งหาเหตุร้ายมาใส่ให้เจ้าเมืองลงโทษพวกข้า คือ เขาให้พวกข้าฯ ทำงานสร้างถนน ให้ค่าจ้างวันละ ๑๐ บาท (สิบบาท) เขาให้ข้าพเจ้าทำงานครึ่งวัน ให้เงิน ๑๐ บาทเหมือนกัน แต่ต้องนำไปคืนให้เจ้าหน้าที่ ๕ บาท พวกข้าฯ รับไปเพียง ๕ บาท เพราะทำงานครึ่งวัน

งานกวาดถนนควรจะทำ ๒ วันแล้ว นายเขาไม่ชอบ เขาบอกว่างาน ๗ วันนี้ ขอให้พวกข้าฯ ทำให้ถึงเดือน มาทำวันละชั่วโมงสองชั่วโมงก็กลับได้ หักค่าจ้างเป็นรายชั่วโมง เวลายิ่งยืดไปเท่าไร นายเขาก็พลอยได้มากเท่านั้น รวมความแล้วเขาไม่ชอบคนขยัน ไม่ชอบคนซื่อตรง เขายุยงให้ต้มสุราเถื่อน รับของโจร เป็นนักเลงการพนัน พวกข้าพเจ้าเห็นเป็นอบายมุขไม่ยอมทำตาม เขาโกรธจึงฟ้องท่านว่า พวกข้าเป็นอันธพาลผู้ก่อการร้าย ทำลายความมั่นคงของชาติ เพราะพวกข้าฯ ไม่ยอมร่วมงานผลาญชาติกับเขา มาทำงานเพื่อสาธารณชนด้วยตนเอง ไม่มีโกงใคร เพราะใช้ทรัพย์ของตนเอง ความจริงเป็นอย่างนี้

เจ้าเมืองพูดว่า "ถ้าเช่นนั้นพวกท่านเป็นนักพัฒนากระนั้นหรือ"

มฆะมานพ "ใช่แล้ว ๆ เป็นนักพัฒนาแน่"

เจ้าเมืองพูดด้วยความสลดใจว่า "เราได้ทำกรรมหนักมาก มาหลงลงโทษคนหาความบ่มิได้ ไม่พิจารณาให้รอบคอบ ไม่รู้คุณคนทำความดี ฉันนี้เลวกว่าสัตว์เดียรัจฉาน ช้างมันรู้คุณของพวกท่าน มันจึงไม่ฆ่าพวกท่าน เราเป็นมนุษย์แท้ ๆ ไม่มีสติปัญญาพิจารณานับว่าเรานี้เลวมาก เราขอโทษพวกท่านสัก ๑๐๐ ครั้ง ๑๐๐๐ ครั้ง"

เจ้าเมืองกลับคำสั่งใหม่ว่า เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองผู้หาความผิดใส่พวกท่าน พร้อมด้วยครอบครัวของเขาเรามอบให้เป็นทาสของพวกท่านเพื่อเอาไว้ใช้งาน ช้างเชือกนี้เราขอมอบให้พวกท่านเพื่อเอาไว้ใช้ทำงานพัฒนาบ้านตำบลนี้เรายกให้พวกท่านปกครองเพื่อจัดการพัฒนาและหารายได้มาบำรุงหมู่บ้าน ที่เราให้นี้เป็นรางวัล

ความดีของพวกท่านที่มีแก่ประชาชน ที่เราทราบความดีของพวกท่านนั้น เพราะช้างมันไม่กระทืบพวกท่าน มันแสดงความอัศจรรย์ของความดีที่คุ้มครอง เราขออวยพรให้พวกท่านมีความเจริญต่อไป มีทุกข์อย่างไร ให้มาบอกจะช่วยทุกอย่าง

แม้มีผู้มาไล่
แย่งที่ไปไม่โกรธา
ตั้งใจแสวงหา
สืบศรัทธาในกุศล

ท่องเที่ยวไปในไตรภพ
จะประสพแต่สุขี
ปลอดภัยโภคัยดี
เพราะกรรมดีอำนวยผล

มฆะมาณพกับสหาย ได้ถูกปล่อยตัวพ้นภัยมาแล้ว ต่างก็ร่วมใจกันกระทำงานเป็นสาธารณประโยชน์ต่อไป เรื่องความดีแล้วไม่ท้อถอย คิดได้ว่า มนุษย์นั้น ไม่สร้างความดีจะไม่มีดีติดตัว ที่เกิดเป็นคนได้ก็อาศัยความดีในอดีต มฆะมาณพเริ่มการพัฒนาใหญ่ โดยสร้างโรงเรือนให้คนไข้พักรักษาตัวบ้าง ให้คนอนาถาพักบ้าง ให้คนชราพักบ้าง มิใช่แต่ให้พักเท่านั้น ยังมีแก่ใจเอื้อเฟื้อด้วยอาหารการบริโภคด้วย ที่นั้นเป็นรมณียสถาน อำนวยความสุขและความสะดวกแก่ประชาชนยิ่งนัก

มฆะมาณพ มีอารมณ์แปลกอยู่อย่างหนึ่งคือ เป็นคนรังเกียจมาตุคาม โดยเห็นว่ามาตุคามนั้นเป็นคนมักได้

ปากมาก พูดมาก เป็นคนไม่มีเหตุผลชอบเอาเรื่องคนโน้นมาพูดอย่างนี้ เอาเรื่องของคนนี้ไปบอกคนโน้น บางคราวก็ทะเลาะวิวาทกันเพราะปากไม่อยู่สุข ชอบทะเลาะกับคนนั้นคนนี้ มฆะมานพจึงไม่ชอบให้มาตุคามมายุ่งกับงานของตน เรื่องเกี่ยวแก่การกุศลแล้วไม่ยอมให้เกี่ยวข้องเด็ดขาดทีเดียว

แม้มฆะมานพไม่ชอบมาตุคาม แต่ก็เป็นคนเจ้าชู้ จึงปรากฏว่ามีภรรยา ๔ คน ภรรยาแต่ละคน ๆ นั้น ก็พยายามจะเอาชนะมฆะมานพเหมือนกัน คือว่าจะร่วมใจกันปราบจอมเจ้าชู้ให้อยู่มือ

แม่บ้านทั้ง ๔ คนรู้ทันเหมือนกันว่า พ่อบ้านเขารังเกียจไม่ยอมให้ร่วมบุญกุศล ภริยาเห็นว่าไม่จำเป็นต้องง้อ การบุญนั้นไม่มีการผูกขาดเฉพาะคนนั้นคนนี้ ใครทำบุญย่อมได้บุญ ภริยาทั้ง ๔ จึงสร้างความดีตามเจตนาของตน ไม่อาศัยบารมีใคร

นางสุนันทาสร้างสระน้ำ ปลูกปทุมชาตินานาชนิด ทำท่าลงเรียบร้อย เพื่อให้ประชาชนลงเล่นสำราญใจ

นางสุจิตราสร้างสวน ปลูกไม้ต่างชนิด เพื่อให้เกิดผลเป็นประโยชน์แก่ชีวิต ปลูกไม้ดอกต่าง ๆ เพื่อให้คนรักสวยรักงามชม เป็นสาธารณะ

นางสุธรรมา เห็นสามีสร้างศาลาใหญ่โต มีสหายร่วมงานเป็นชายทั้งสิ้น ไม่ยอมให้ผู้หญิงเข้าร่วมรวมความว่า เหมิ่นสาปผู้หญิง นางสุธรรมาคิดว่าดีแล้ว เชิญรังเกียจไปเถิด ถึงคราวของเราบ้าง จะทำให้น้ำตาตกอก คิดน้อยใจว่าสร้างศาลาใหญ่โต จะบอกบุญแก่เราบ้างก็ไม่เคยมี ขอเข้าร่วมก็ไม่ให้ร่วม คอยดูเถิดจะต้องทำให้เจ็บแสบทีเดียว คงรู้กันว่าใครจะฉลาดกว่ากัน

มฆะมานพจ้างช่างทำศาลาใหญ่โต เพื่อเป็นที่อบรมประชาชน การสร้างสำเร็จเรียบร้อยทุกอย่าง เหลือแต่งานยกช่อฟ้าเท่านั้น ครั้นถึงงานเข้าจริง ๆ เกิดโกลาหลกันใหญ่ โดยช่างบอกว่าลืมกระทำเตรียมเตรียมไว้ จะทำก็ไม่ทัน ฤกษ์ต้องยกวันนี้ ประชาชนก็เชิญมาร่วมการกุศลมากแล้ว จะต้องแก้ไขให้ได้

เพื่อรักษาหน้าไว้ มซะมานพถามนายช่างว่า เห็นมีช่อฟ้าขายที่ไหนบ้าง ช่วยนึกและไปหามา นายช่างบอกว่าสุธรรมา ภริยาของท่าน ทำช่อฟ้าขาย จะต้องไปสืบดูว่าจะมีตกค้างอยู่บ้างหรือไม่ ถ้ามีก็ขอซื้อมาไม่ต้องทำใหม่ ราคาเท่าไรก็ต้องเอา

นายช่างไปติดต่อที่บ้านนางสุธรรมา ได้สมความตั้งใจ นายช่างจะให้ราคาเท่าไร ๆ นางสุธรรมาไม่ยอมรับ พูดว่า จะเอาเพชรทองมากองเท่าภูเขา เพื่อแลกกับช่อฟ้าก็ไม่ต้องการ

นายช่างถามว่า ถ้าอย่างนั้นจะให้ทำอย่างไรจึงจะได้ช่อฟ้านี้ไป นางสุธรรมาบอกว่า ถ้าต้องการฉันจะให้เปล่า ๆ ไม่ต้องการเงิน เราต้องการบุญ นายช่างนำเรื่องนั้นมาบอกแก่มซะมานพ ๆ แทบลมจับยิ่งเกลียดยิ่งเข้ามาใกล้ คิดเห็นว่า คนที่โง่ที่สุดนั้นคือคนที่คิดจะเอาชนะผู้หญิง ดังเช่นตัวเราเอาชนะมาทุกด้าน ในที่สุดก็ต้องแพ้ผู้หญิงจนได้

ความจริงนั้น นางสุธรรมากับนายช่างเขารู้กันคือ นายช่างกินสินบนของนางสุธรรมา ๆ บังคับให้

นายช่างแกะตัวหนังสือไว้ที่ช่อฟ้าว่า "สุธรรมศาลา" เมื่อมฆะมานพมาเห็นหนังสือเข้าลมแทบจับตาย โดยคิดว่า เราเหนื่อยแทบตาย ศาลาหลังนี้กลายเป็นของนางสุธรรมาไปทั้งหลัง น่าเจ็บใจนัก แพ้รู้ผู้หญิงได้ เมื่อยกช่อฟ้าขึ้นแล้ว หนังสือที่สลักอยู่ที่ตัวช่อฟ้า แสดงให้ปรากฏแก่ประชาชนว่า "สุธรรมศาลา" หรือ "ศาลาสุธรรมา"

อภินิหารของอักษร ๔ คำนั้น ทำให้สหาย ๓๓ คน มีมฆะมานพเป็นต้น หน้าม้านพูดไม่ออก นางสุธรรมาเท่านั้นหน้าบาน ดวงตาแจ่มใส ดีใจที่เอาชนะสามีได้ จึงชายหางตามองหน้ามฆะมานพบอกให้รู้ว่า สมใจละพ่อคนเหม็นสาปโลก

นางสุชาดา ถือตัวว่าเป็นคนสวย รูปทรงงดงาม ซ้ำเป็นลูกของลุง เกิดทะนงตนยิ่งใหญ่ คิดเห็นว่าไม่ต้องทำอะไรให้เสียผิว เพราะสิ่งที่สามีทำนั้น ผู้เป็นภริยาจะต้องได้รับผลแห่งความดี แม่รูปสวยไม่ยอมทำอะไร ตื่นเช้าก็เอาแต่แต่งตัว กรีดนิ้ว อวดโฉม สะบัด

ตะโพกอันผึ่งผาย ไปโน่นมานี่ ไม่มีใครเตือนได้ แม่ตวาดไม่ว่าใครตายไปเกิดเป็นนกกระยาง

สหาย ๓๓ คน มีมฆะมานพเป็นต้น ได้สร้างความดีสาธารณประโยชน์จนตลอดชีวิต เป็นนักพัฒนาการชุดแรกของโลก เพราะความดีนั้นส่งผล สิ้นชีวิตจากเมืองคนแล้ว ไปเกิดบนแดนสุขาวดี ซึ่งมีความสุขนับกัปกัลป์ ด้วยประการฉะนี้

เพราะสหาย ๓๓ คนนั้น บำเพ็ญวัตตบท ๗ ประการด้วย จึงได้สมบัติและเกียรติยศอันยิ่งใหญ่พ้นจะกล่าวถึง วัตตบท ๗ ประการนั้น คือ

๑. เลี้ยงบิดามารดา
๒. เคารพผู้ใหญ่ในสกุล
๓. กล่าวคำไพเราะ
๔. ละคำเสียดสี
๕. กำจัดความตระหนี่
๖. ถือคำสัตย์
๗. ไม่ขึ้งโกรธแก่ใคร

ท้าวมัฆวาฬ ถึงความเป็นผู้ประเสริฐกว่าเทพทั้งหลาย เพราะความไม่ประมาท บัณฑิตสรรเสริญความไม่ประมาท ติเตียนความประมาท

ผู้หวังความเจริญแก่ตน จึงไม่ควรประมาท

ท่องเที่ยวไปในไตรภพ
จะประสบแต่สุขี
ปลอดภัยโภคัยมี
เพราะกรรมดีอำนวยผล

บุญกรรมที่ทำไว้
แม้อยู่ไกลต่างโลกา
สมบัติล้วนโสภา
เกิดคอยท่าคนทำบุญ

สมบัติ ๓ ประการคือ

มนุษย์สมบัติ

สวรรคสมบัติ

นิพพานสมบัติ

สมบัติทั้ง ๓ ประการนั้น มนุษย์ย่อมได้เพราะอาศัยบำเพ็ญคุณงามความดี มิใช่ว่าเกิดเป็นคนแล้วจะต้องมั่งมีสมบัติ หรือตายลงแล้วจะต้องไปนิพพานทุกตัวคน

อันสมบัติเมื่ออำนวยความสุขแก่มนุษย์นั้น เป็นของมีประจำ อยู่ในโลกมนุษย์แล้วอย่างครบถ้วน แต่ยังกระจัดกระจายกันอยู่ ไม่ได้รวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน ยังกระจัดกระจายกันอยู่ตามพื้นแผ่นดิน ผู้มีบุญบารมี

มาก ใช้ความเพียรพยายามเสาะแสวงหา ใช้สติปัญญาอย่างรอบคอบ ย่อมสามารถค้นคว้านำสมบัติของโลกมาเป็นของเราได้ แต่การหาได้นั้นไม่เท่ากัน ผู้มีบุญบารมีมากก็หาได้มาก ผู้มีบุญบารมีน้อยก็หาได้น้อย ผู้ไม่มีบุญบารมีก็หาไม่ได้หรือหาไม่พอกิน ผู้จะค้นคว้าหาสมบัติในโลก มาเป็นสมบัติของตนได้นั้น ผู้นั้นต้องเป็นคนมีบุญบารมีอบรมมาดีในอดีตชาติ และอาศัยความดีในปัจจุบันเข้าประกอบด้วย เพื่อช่วยให้สะดวกในการค้นคว้าหาสมบัติเลี้ยงชีวิต ผู้มั่งมีมากก็เพราะทานบารมีในอดีตดีมาก

สัตว์ที่เกิดมาในโลก คิดอย่างหยาบ ๆ ประมาณ ๖๐ เปอร์เซ็นต์ที่มีความเป็นอยู่ไม่ค่อยราบรื่น คืออด ๆ อยาก ๆ มีความเป็นอยู่มากด้วยความขาดแคลน เพราะขาดทานบารมีเป็นเครื่องชำระมลทิน คือความตระหนี่และโลภะ ผู้มั่งมีศรีสุขเพราะทานบารมีของเขาดี ได้บำเพ็ญไว้ในอดีตชาติ ดลบันดาลให้เห็นผลในปัจจุบัน

ฉะนั้น ผู้มุ่งมีศรีสุขชาติบัณฑิตจึงใช้ความคิดเพิ่มพูนทานบารมีอยู่เสมอ ยินดีในการเสียสละ

ผู้มีอายุยืน ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน เพราะเขาบำเพ็ญศีลบารมีมาดีแล้ว เกิดมาไม่วิกลวิการ มีอวัยวะไม่บกพร่อง ส่วนผู้อายุสั้น เพราะศีลบารมีของเขาน้อย จึงไม่มีโอกาสชมโลกได้นาน เหมือนผู้สูงส่งด้วยศีลบารมี

ผู้โง่เขลาเบาปัญญา เพราะไม่ได้บำเพ็ญปัญญาบารมีมาในอดีตชาติ จึงไม่มีโอกาสถอนตนให้พ้นจากหล่มคือโลกได้

การเกิดมาในโลกนี้ ทุกคนถ้าคิดว่า เราเกิดมารับผลของงานในโลกที่เกิด คือผลของงานที่เป็นกุศลหรือเป็นอกุศลอันทุกคนได้ทำมาแล้วในอดีต ถ้าในอดีตได้ทำงานเกี่ยวแก่กุศลมาก ชาตินี้ดำรงอยู่ในอัตตสัมมาปณิธิ การวางตนไว้ชอบ ประกอบด้วยความเพียร ความพยายามเป็นต้น อาศัยการกุศลเก่าเข้าอุปการะก็ย่อมได้รับผลของงานมาก คือมีความสุข ประกอบด้วยสมบัติบริวาร

ถ้าในอดีตงานเกี่ยวแก่การกุศลไม่ดีนัก มากไปด้วยงานที่เป็นอกุศล มีทุนคือบุญติดตัวมาน้อย แม้ในชาตินี้มีอดีตสัมมาปณิธิ ก็หาความสุขได้ยาก เป็นคนไร้โภคสมบัติ บริวารสมบัติ เพราะบกพร่องบุญนิธิอันเป็นส่วนอดีต ผลของงานในอดีตก็บันดาลให้ตกทุกข์ได้ยากในชาติปัจจุบัน เมื่อได้ใช้ปัญญาพิจารณาแล้วจะเห็นว่าความสุขหรือทุกข์นั้น ๆ ล้วนสืบเนื่องมาแต่เหตุในอดีตทั้งสิ้น สรุปลงในตัวเราเองว่าได้ทำมาแต่ในอดีตชาติทั้งสิ้น เมื่อตนได้ทำบุญอย่างไรไว้ ก็จะต้องได้ผลอย่างนั้น ความดีทุกอย่างที่ได้บำเพ็ญ ย่อมอำนวยผลเกิดรอผู้ทำไว้ก็มี คือ ตัวเองยังไม่ทันตายสมบัติเกิดขึ้นรอรับผู้ทำแล้วในโลกสวรรค์ มีตัวอย่างท่านแสดงไว้ในพระธรรมบทว่า พระมหาโมคคัลลานะเป็นผู้ไปพบสมบัติอันนี้ ณ ดาวดึงส์พิภพ

พระเถระรูปนี้ทรงฤทธิ์เดชมาก เป็นผู้ประเสริฐด้วยปัญญาคุณ ทรงศีลครองสิกขาบริสุทธิ์ สมบูรณ์ด้วยสัมมาอาจาระ เป็นผู้เชี่ยวชาญในฌานสมาบัติ

ยิ่งนัก เป็นผู้สิ้นกิเลสาสวะ ประเสริฐด้วยศักดิ์บริสุทธิ์ ทรงสันโดษ เป็นองค์อรหันต์ คุณสมบัติของมหาโมค-คัลลานะปรากฏแก่ชาวโลก เหมือนพระจันทร์อันปรากฏในกลางหาวในวันเพ็ญ ฉะนั้น

ตามปกติพระมหาโมคคัลลานะ ท่านชอบเที่ยวทัศนาจรไปในเทวโลก เยี่ยมเทพบุตรเทพธิดาในสรวงสวรรค์ แล้วนำข่าวมาแจ้งแก่มนุษย์ถึงจริยธรรมของเทพบุตร เทพธิดาเหล่านั้นว่า เขาทำกรรมอันใด จึงบังเกิดในโลกอันมีแต่ความสุข หาความยากจนมิได้ วันหนึ่งท่านขึ้นสู่เทวโลกด้วยวิธีเข้าฌานสมาบัติ อย่างที่เราเข้าใจกันว่า ท่านทำอิทธิปาฏิหาริย์เหาะไป

การเหาะเหินเดินอากาศของคนโบราณนั้น ไปได้ด้วยการทำกาย วาจา ใจ ให้บริสุทธิ์ ทำอิทธิปาฏิหาริย์ได้ แต่เป็นการเหาะได้เฉพาะตัว เหาะได้เพราะหมดกิเลส

สมัยปัจจุบันนี้ คนก็เหาะเหินเดินอากาศได้ เหาะได้ด้วย อาศัย ปัญญา ของ บุคคล ค้นคว้า หาทางเหาะเหิน

เดินอากาศขึ้น และทำได้สำเร็จผล การเหาะโดยอาศัยปัญญาค้นคว้าหาทางนั้น เหาะได้คราวละหลาย ๆ คน เหาะคราวละ ๑๐๐ คนกว่าก็มี เหาะโดยอิทธิปาฏิหาริย์นั้นไปได้เฉพาะตัว เหาะโดยโลกิยปัญญานั้น ไปได้คราวละหลายคน คือเหาะโดยเครื่องบิน

วันหนึ่ง พระมหาโมคคัลลานะ จาริกถึงเทวโลกแล้ว ได้ทัศนาการเห็นวิมานหลังหนึ่งงามมาก เหลืองอร่ามด้วยทองคำธรรมชาติ ประดับด้วยเพชรนิลจินดามีเครื่องบริการพร้อมสรรพ์ เทพบุตร เทพธิดาที่ประจำวิมานนั้นสะสวยล้ำคน นุ่งห่มสวยสมแก่ชาวสวรรค์ผิวพรรณผุดผ่อง ดวงหน้าแจ่มใส พระโมคคัลลานะใคร่จะทราบว่า ใครเป็นเจ้าของวิมาน เพราะเหตุใดจึงมั่งมีสมบัติมากนัก ชะรอยจะเป็นเทพที่ดังอยู่ในเทวโลกผู้หนึ่ง มองหาก็ไม่เห็นเจ้าของวิมาน จึงถามเทพบุตรเทพธิดาที่รักษาปราสาทว่า

“ดูรา เทพธิดาผู้ทรงโฉม ดูกรเทพบุตรผู้องอาจ ปราสาทหลังนี้สวยนัก ขอทราบว่าใครเป็นเจ้าของ

วิมานหลังนี้ เวลานี้เขาอยู่ที่ไหน สมณะจะขอพบและขอสนทนาด้วยเพื่อประโยชน์ทางธรรม”

เทพบุตรเทพธิดา ยอกรพูดว่า “พระคุณเจ้าพระมหาโมคคัลลานะผู้เรืองฤทธิ์ อันเจ้าของวิมานนี้เขายังอยู่ในมนุษย์โลก ยังไม่ได้มาครองวิมานนี้พวกข้าพเจ้ารักษาไว้นานแล้ว มีความรัญจวนป่วนใจยิ่งนักที่รอคอยเจ้าของวิมานอย่างนี้ ไม่ทราบว่าเมื่อไรจะมา ขอพระคุณเจ้าได้เมตตาเมื่อกลับจากเทวโลกแล้ว ช่วยกรุณาบอกให้เจ้าของวิมาน รีบมาเทวโลกโดยด่วนด้วยพระคุณเจ้าข้า”

เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า คนดีนั้น เทพดาต้องการเอาตัวไปสวรรค์เร็ว ๆ จึงกลายมาเป็นคติ เชื่อถือกันในชนบางพวกว่า คนที่ทำบุญมาก ๆ เช่นสร้างโบสถ์วิหาร เป็นต้น ถ้าทำเสร็จจัดการฉลองแล้วอายุจะสั้นกล่าวคือเทพยดาจะมารับเอาตัวไป จึงชอบทำอะไรค้างๆไว้เพื่อบอกเทวดาว่า งานของข้าพเจ้ายังไม่สำเร็จเรียบร้อย อย่าเพิ่งมารบกวน คือทำงานค้างลวงตาเทพยดา

ไว้ บางทีเทพยดาก็ไม่ยอม มาคว้าเอาตัวไปเสียทั้งงานกำลังค้างอยู่ เพราะคงรู้ทันว่า นายนี้ นางนี้มายามากนักก็ได้

พระมหาโมคคัลลานะจึงถามว่า "เขาเป็นใครอยู่ที่ไหน"

เทพบุตร "เขาชื่อนันทิรย์ ชาวเมืองราชคฤห์ พระคุณเจ้าเคยไปฉันภัตตาหารที่บ้านนั้น"

เทพธิดาเสนอขึ้นบ้างว่า "ขอหลวงพ่อมหาโมค-คัลลานะเมื่อกลับจากเทวโลกนี้แล้ว จงรีบไปหานายนันทิรย์ว่า ข้าน้อยนี้คิดถึงยิ่งนัก ขอให้รีบมาเสวยความสุขบนโลกสวรรค์นี้ดีกว่าอย่าชักช้าเลย"

พระมหาโมคคัลลานะ "นี่พวกท่านจะให้ฉันประกอบทูตกรรมหรือ" และคงคิดว่า ชาวสวรรค์ก็ดัดจริตเป็นเหมือนกัน

พระมหาโมคคัลลานะ กลับจากเทวโลกแล้วจึงเข้าเฝ้าพระบรมศาสดา เพื่อให้เรื่องที่ตนเห็นนั้นเป็นความรู้แก่ชาวโลก จึงทูลถามว่า

"พระพุทธเจ้าข้า นรานรชนที่บำเพ็ญกุศลเข้าขั้นปรมะ แม้ผู้ทำบุญยังมีชีวิตอยู่ในโลกนี้ ทิพยปราสาทก็เกิดรอรับผู้นั้น จะได้เป็นหรือพระพุทธเจ้าข้า"

พระพุทธเจ้า "ดูกรมหาโมคคัลลานะ ปราสาทอันงดงาม กว้างขวางผุดขึ้นบนเทวโลก เพื่อคอยรับรองนันทิย์ เธอเห็นมาแล้วมิใช่หรือ มาถามตถาคตเพราะเหตุไร ?"

พระมหาโมคคัลลานะกราบทูลว่า "เป็นจริงดังพระดำรัสพระเจ้าข้า"

พระพุทธเจ้าตรัสว่า "ดูกรมหาโมคคัลลานะ ญาติมิตรมีจิตยินดีต้อนรับบุคคลผู้ไปสู่ที่ไกล แล้วกลับมาโดยสวัสดีฉันใด แม้บุญกุศลก็เช่นเดียวกัน ย่อมต้อนรับคนทำบุญ ผู้จากโลกนี้ไปสู่โลกหน้า เหมือนญาติ ยินดีต้อนรับญาติผู้เป็นที่รัก ฉะนั้น"

เรื่องนี้ทำให้เราได้คิดและควรศึกษาว่า บุญที่ทำไว้ในโลกนี้ ย่อมรับรองผู้ทำในโลกหน้า ตายไปไม่ลำบาก มีแต่ความปลื้มใจ

วิมานที่พระโมคคัลลานะไปเห็นนั้น เป็นสมบัติของนายนันทิย์ชาวเมืองราชคฤห์ นายนันทิย์มีศรัทธามั่น เชื่อกรรมและผลของกรรม มีอัธยาศัยตรงต่อหลักธรรมของพระพุทธศาสนา นายนันทิย์จึงศรัทธามั่นในคุณพระรัตนตรัย เมื่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์มากเข้า มิใช่แต่เป็นคนดังไพเราะในโลกมนุษย์เท่านั้น ยังเป็นคนดังรับรู้กันถึงเทวโลกด้วย พวกเทพธิดากระหายจะได้เห็นหน้านายนันทิย์ ทุกลมหายใจเข้าออก คนดีอย่างนี้ มนุษย์ก็ปรารถนา เทวดาก็ต้องการ อยู่โลกไหนไม่มีใครรังเกียจ เพราะเป็นคนดีมีจิตเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นใจคนจน เห็นทุกข์คนยาก จึงไม่ทำกรรมใด ๆ อันเป็นทางลำบากแก่คนและสัตว์ มูลเหตุที่ทิพยสมบัติเกิดขึ้นคอยท่าอย่างนั้น เพราะนายนันทิย์ได้ฟังอานิสงส์เสนาสนะ เพื่อประโยชน์แก่ผู้บำเพ็ญกุศล ตนเองสละทรัพย์สร้างศาลาจตุรมุข ตกแต่งด้วยเครื่องใช้สอยมีเตียงเป็นต้น ครั้นแล้วได้จัดการฉลองอาราธนาพระภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน ถวายภัตตาหาร

อังคาสพระภิกษุสงฆ์เรียบร้อยแล้ว จึงถวายศาลานั้นเป็นของสงฆ์ โดยหลั่งน้ำทักษิโณทกให้ตกลงที่ฝ่าพระหัตถ์พระพุทธเจ้า

ในขณะที่นายนนทรีย์ กำลังหลั่งน้ำหรือกรวดน้ำนั้น ทิพยปราสาทก็ผลุดขึ้นในเทวโลกชั้นดาวดึงส์ ดังที่พระโมคคัลลานะไปเห็นมาแล้ว นายนันทรีย์นี้มีศรัทธามาก ได้ตั้งโรงทานไว้เพื่อประโยชน์แก่คนไข้ คนอนาถา คนเดินทาง คนกำพร้า และคนไม่มีทางทำมาหากิน ได้ใช้ความมั่งมีของตน ให้เป็นประโยชน์แก่ชาวโลกด้วยประการ ดังนี้

คนที่ใช้ ทรัพย์ ให้เป็น ประ โยชน์ แก่ สาธารณชนเช่นนี้ ชื่อว่า ขนเอาสมบัติไปใช้ในโลกหน้า จะเกิดในโลกไหน ก็ใช้สมบัติในโลกนั้นได้ อาศัยทานบารมีนี้ ชื่อว่าความยากจนเข็ญใจ จะไม่เกิดมีแก่บุคคลผู้มีทานบารมีแก่กล้า ด้วยประการฉะนี้

บุญกรรมที่ทำไว้ แม้อยู่ไกลต่างโลกา
สมบัติล้วนโสภา เกิดคอยท่าคนทำบุญ

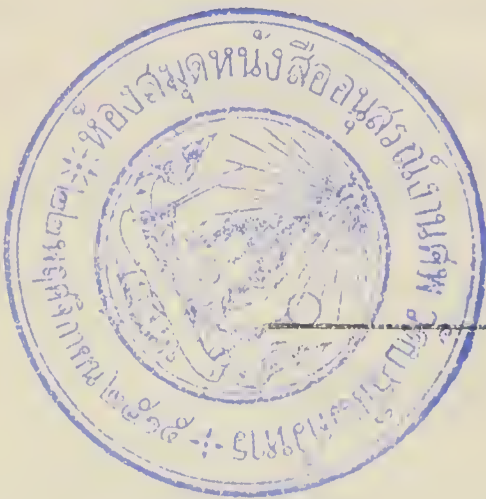
มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัตินั้น บุคคลจะพึงได้ด้วยการบำเพ็ญทาน ศีล และภาวนา

นิพพานสมบัตินั้น บุคคลจะพึงได้ด้วยการบำเพ็ญอริยมรรค ๘ อย่างเคร่งครัด

ใครผู้ใดต้องการสมบัติชนิดไหน ก็จงพยายามดำเนินไปตามแนวทางดังกล่าวแล้วนั้น

สนฺตยตฺถุ

ขอสันติสุขจงมีแต่สรรพสัตว์

ขอขอบพระคุณที่ท่านให้เกียรติ

มาในงานฌาปนกิจศพครั้งนี้และ

ขออภัยในความบกพร่องต่าง ๆ

เจ้าภาพ

พิมพ์ที่ ร.พ. ไทยสังฆภัณฑ์ ๒๐๖/๔-๕ ถนนข้าวสาร พระนคร
โทร. ๘๑๕๒๘๕ นายจรูญ กัณหะยูวะ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๑๔.